
Oljebekämpningsplan för Nacka kommun

Beslutad i natur- och trafiknämnden 2016-xx-xx

Beslutad i miljö- och stadsbyggnadsnämnden 2016-xx-xx

Antagen av kommunfullmäktige 2016-xx-xx

01	Ansvarig
	För oljeskyddsplanen och revideringar
02	Övergripande organisationsplan
	Roller i den nationella oljebekämpningsorganisationen
03	Stort utsläpp till havs Åtgärdskalender/ Åtgärdsplan
04	Mindre utsläpp till havs Åtgärdskalender/ Åtgärdsplan
05	Nackas kommuns egen oljeskyddsplan med <ul style="list-style-type: none"> • Mottagningsstationer, tillfälliga lagringsplatser för farligt avfall • Prioriterade skyddsvärda områden i Nacka kommun – Se flik 5.8
06	Plats för <ul style="list-style-type: none"> • avtal • Resurslista/Kontaktlista • MSB:s oljeskyddsförråd
07	Plats för kartor
08	Plats för blanketter
09	Plats för uppföljningsformulär
10	Tom flik
11	Generell oljeskyddsplan Allmän information om oljeskyddsplanens syfte och innehåll
12	Nationell strategi för oljeskadeskydd

PM

Alice Ahoniemi
Miljöenheten

I.0 Ansvar för oljeskyddsplan och revidering

Framtagandet av oljeskyddsplanen har beställts av stadsledningskontoret. Praktiskt arbete har gjorts av bl a miljöenheten i samarbete med räddningstjänsten, Teknik, Planenheten och i viss mån representanter från andra berörda förvaltningar. Målet är att oljeskyddsplanen ska vara användarvänlig och väl förankrad.

Meningen är att all information som rör Nackas oljeskyddsberedskap ska finnas samlat på en särskild oljeskyddssida med kontaktuppgifter och länkar till relevanta webbsidor och dokument. Delar av informationen finns i Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskaps oljeskyddspärm. Oljeskyddspärmen innehåller allmän information relaterad till en oljeolycka, och den är ett viktigt komplement till denna plan. Den finns även i pappersform som pärm hos räddningstjänsten och miljöenheten. Informationen i oljeskyddspärmen finns för nedladdning på Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskaps (MSB) hemsida.

För att garantera att uppgifterna i planen är uppdaterade, ska hela oljeskyddsplanen ses över minst en gång per mandatperiod. Ansvaret för att detta sker ligger hos kommunens säkerhetssamordnare.

Revideringen ska omfatta bland annat:

- Oljeskyddsplanens aktualitet
- Räddningsverkets fysiska oljeskyddspärm
- Oljeskyddsberedskap på intranätet
- Uppdatering av prioriterade stränder i Miljöatlasen

ROLLER INOM ORGANISATIONEN

**Oljeskyddsplan för fem kommuner på Södertörn;
Haninge, Nacka, Nynäshamn, Södertälje och Tyresö**

I samverkan med Södertörns brandförsvarsförbund

Uppdragsnummer 1150802000

Stockholm 2011-06-23

Sweco Environment AB

Sthlm Natur och Miljö

Eva Blidberg
Ingrid Håstad
Petra Wallberg

1 (11)

Sweco

Gjöwellsgatan 22
Box 34044, 100 26 Stockholm
Telefon 08-695 60 00
Telefax 08-695 60 10
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
säte Stockholm
Ingår i Sweco-koncernen

Eva Blidberg
Telefon direkt 08-695 62 78
Mobil 070-575 62 78
eva.blidberg@sweco.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Organisation inom kommunen	4
1.1 Krisledningsnämnd	4
1.2 Krisledningsgrupp	4
1.3 Operativ ledning - räddningstjänst	4
1.4 Operativ ledning - sanering	5
1.5 Saneringsledare	5
1.6 Saneringsgrupper	5
1.7 Miljö	6
1.8 Information	7
1.9 Administration	7
1.10 Övriga förvaltningar inom kommunen	7
2 Resurser	7
2.1 Avfallshantering	7
2.2 Transporter	7
2.3 Personal	8
2.4 Materiel	8
2.5 Mat och logi	8
3 Övriga aktörer som kan bistå vid en oljeskyddsolycka	8
3.1 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	8
3.2 Kustbevakningen	8
3.3 Naturvårdsverket	9
3.4 Naturvårdsverkets Oljejour	9
3.5 Länsstyrelsen	9
3.6 Försvarsmakten	10
3.7 Polisen	10
3.8 Trafikverket	10
3.9 Expertstöd	10
3.10 Frivilliga	10

1 Organisation inom kommunen

Organisationsplanens syfte är att fördela ut övergripande ansvar för att effektivt leda och genomföra oljeinsatsen. Organisationen ska vara samordnad och flexibelt kunna följa olyckan i dess behov av insats så att det i varje skede är ett optimalt användande av insatta resurser. Ansvaret för respektive funktionsenhet tilldelas den förvaltning som bedöms vara lämpligast för uppgiften alternativt hyrs entreprenörer in.

1.1 Krisledningsnämnd

Krisledningsnämnden är en politiskt sammansatt nämnd och leds av kommunstyrelsens ordförande. Nämnden träder endast i funktion vid händelse av att en extraordinär händelse inträffar enligt Lag (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fred och under höjd beredskap. Ett stort oljeutsläpp till havs kan klassas som en extraordinär händelse av kommunen men bedöms inte alltid vara det.

1.2 Krisledningsgrupp

Krisledningsgruppen tillsätts vid händelser som beaktas som kris men det behöver inte vara en extraordinär händelse. Gruppen får beslutsrätt om åtgärder som faller under kommunens ansvars- och verksamhetsområde. Arbetet handlar om att fastställa avgränsningar beträffande tid, resurser, geografiskt område. Ofta handlar det om att prioritera resurser mellan olika pågående insatser och den beredskap som krävs utanför pågående insatser. Det kan t.ex. innebära att gruppen utser saneringsledare och/eller har ansvar för att prioritera skyddsvärda områden.

1.3 Operativ ledning - räddningstjänst

Under räddningstjänstsledet består den operativa ledningen av räddningstjänsten. Arbetet leds av en utsedd räddningsledare. Räddningsledarens huvudsakliga uppgift är att organisera och leda insatsen i samverkan med andra aktörer. Räddningsledaren avgör, när räddningstjänsten ska upphöra och saneringen påbörjas. Räddningstjänstens avslut ska redovisas skriftligt till räddningsledaren.

Räddningsledaren har en funktion att leda arbetet inom kommunens geografiska ansvarsområde och tilldela resurser i linje med regionala prioriteringar. Skadeplatschefen kan vara en person från räddningstjänsten eller annan kommunal förvaltning med erforderlig kompetens.

Räddningstjänstens personal indelas förslagsvis i grupper som arbetar inom geografiskt begränsade sektorer. Räddningsledaren samordnar sektorernas arbete.

Till räddningstjänstens förfogande bör olika funktioner finnas att tillgå t.ex. inom ledning, administration, samverkan och resurser. Även någon som hanterar intern och extern information behöver knytas till den operativa ledningen.

1.4 Operativ ledning - sanering

Den operativa ledningen för sanering ser i stort sätt ut som den för räddningstjänsten. Kompetens inom miljö och saneringsteknik (exempelvis någon från de regionala oljeskyddsförråden och/eller Naturvårdsverkets oljejour) bör finnas med i den operativa ledningen för att kunna genomföra en skadeinventering i strandzonen med hjälp av saneringsmanualen, kunna tillämpa olika metoder för strandrengöring och veta hur man praktiskt använder länser samt vilka upptagningsmetoder som kan användas vid en insats.

Till sitt förfogande har saneringsledaren saneringsgrupper som leds av ett antal skadeplatschefer samt resurser i form av mottagning, lagring och behandling av avfall, transporter, materiel, personal, mat och logi.

1.5 Saneringsledare

När räddningstjänstinsatsen övergår till saneringsskede övergår också ansvaret från räddningstjänst till kommunen. Räddningsledaren ersätts av en saneringsledare som ansvarar för genomförandet av saneringen. Personen, som bör ha kompetens inom oljeskadeskyddet, utses av krisledningsgruppen om det är en extraordinär händelse.

Om krisledningen anser det lämpligt finns möjligheten att räddningsledaren från räddningstjänsten tar över rollen som saneringsledare. Det går även att anlita extern saneringsledare.

Saneringsledarens huvudsakliga uppgift är att organisera och leda insatsen i samverkan med andra aktörer. Till sitt förfogande har saneringsledaren tre enheter; operativ ledning sanering, ekonomienheten och informationsenheten. Saneringsledaren samverkar också med Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen och övriga aktörer.

Saneringsledaren ska i samråd med räddningsledaren (vid överlämningsskedet när räddningsarbetet pågår) och miljö- och hälsoskyddsförvaltningen informera sig om skadeläge och omfattning, i samråd med dessa bedöma risker för människor och miljö samt att vidta sådana åtgärder, att riskerna kan begränsas eller helt avvärjas.

Saneringsledare utser operativ saneringsledare, som har hand om de operativa insatserna, dvs. samordnar de olika enheternas insatser vid saneringen.

Vid större olyckor bör även berörda grannkommuner samt centrala och regionala myndigheter kontaktas för information, rådfrågning och samråd.

1.6 Saneringsgrupper

Saneringsgruppen är den operativa organisation som sköter saneringsarbetet. För att saneringsarbetet ska bli så effektivt som möjligt kan det vara lämpligt att dela in personalresursen i mindre grupper som svarar för saneringen inom geografiskt avgränsade områden. Saneringsgrupperna leds av ett antal skadeplatschefer. Skadeplatschefens funktion blir att leda arbetet inom kommunens geografiska

ansvarsområde utifrån saneringsledarens direktiv, tilldelade resurser och i linje med regionala prioriteringar.

Den personal som kan bli aktuell att använda i saneringsarbetet kan vara militär personal, frivilliga eller annan kommunal personal. För att använda militär personal utan kostnad ska händelsen betraktas som räddningstjänst, i annat fall medföljer det en kostnad som senare kan sökas ersättning hos staten (MSB).

1.7 Miljö

Miljöarbetet kan vara uppbyggd på olika sätt inom olika kommuner och benämningen på förvaltningarna kan variera. Vanligtvis ansvarar en s.k. miljö- och hälsoskyddsförvaltning för den lokala tillsynen gällande miljö- och hälsoskyddsfrågor i kommunen. Det praktiska tillsynsarbetet utförs av miljö- och hälsoskyddsförvaltningens inspektörer inom områdena miljöskydd, hälsoskydd, livsmedel, kemikalier, renhållning/avfall med mera.

Förvaltningens kommunekologer hanterar naturmiljöfrågor. Exempel på ärenden som kommunekologer handlägger är olika typer av inventeringar och kartläggningar av natur i kommunen, besvarande av remisser, inrättande av naturreservat samt deltagande i kommunens översiktsplanearbete.

De mest lämpade personerna som har erforderlig kompetens inom ämnet ska vid en oljeolycka hjälpa till med rådgivning. Viktiga frågor är oljans miljöpåverkan, vilka miljökonsekvenserna som förväntas bli beroende på oljetyp, var utsläppet sker och när på året olyckan sker. Även lokal kunskap om kommunens natur och skyddsvärda kustområden är värdefullt i sammanhanget. Naturvårdsverkets oljejour bistår med stöd i dessa frågor. De ska också bistå med kunskap om prioriteringar vid kust med avseende på skyddsvärda natur och hur hantering av oljeskadade djur ska ske.

Förvaltningen har en samordnande roll att inhämta lokal expertis från t.ex. den lokala naturskyddsföreningen, ornitologföreningen etc. Förvaltningen har ett stort ansvar och är delaktiga under hela saneringsprocessen. Som hjälpmittel för prioritering av kust finns t.ex. Digital Miljöatlas.

Kommunerna Haninge, Nynäshamn och Tyresö slog ihop sin miljö- och hälsoskyddstillsyn i början av 2008 och bildade Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund. Förbundets uppdrag är att bedriva den tillsyn som kommunerna är skyldig att utföra enligt miljöbalken, livsmedelslagen och smittskyddslagen. Målet med tillsynen är att de verksamheter som bedrivs inom kommunerna inte ska ha negativ inverkan på miljö och hälsa. Kommunernas frivilliga miljöarbete ligger i huvudsak kvar i respektive kommun. Kommunerna har därför miljöstrateger och kommunekologer anställda i sina organisationer. Förbundet har också som uppgift att erbjuda kompetens till kommunerna frivilligt miljöarbete, lämna stöd till fysisk planering och bygglovsverksamhet, besvara remisser och delta i medlemmarnas krisberedskap.

1.8 Information

Informationsenheten ansvarar för informationsfrågorna inom kommunen och bör kontaktas i ett tidigt skede. Informationsenheten ansvarar för att sammanställa och kommunicera information, både internt och externt. Funktionen ska skapa och kommunicera information till massmedia, insatspersonal och övriga aktörer samt att säkerhetsställa att kommunikationen fungerar i organisationens alla led.

I vissa kommuner kan det finnas en speciell kommunikationsgrupp som tillsätts vid en krissituation.

Om flera kommuner är berörda kan det länsspecifika krisinformatörsnätverket (ibland benämnt USAM eller D-sam) sammankallas för samverkan av information.

1.9 Administration

Administrationsenheten sköter dokumentation, lägesuppföljning, ekonomi och personaladministration.

Administrationen ansvarar för all ekonomi och kostnadsanalys under hela insatsen och ska skapa förutsättningar för ekonomisk redovisning samt ska utföra ekonomisk uppföljning av insats. Mer information om hur dokumentationen ska göras finns i den generella oljeskyddsplanen.

1.10 Övriga förvaltningar inom kommunen

Beroende på kommunens organisation kan andra förvaltningar ha viktiga roller i ett operativt saneringsarbete. Till exempel kan statsbyggnadskontoret eller den tekniska förvaltningen vara den enhet som tillgång till personalresurser, transporter eller vara ansvariga för strandområden.

2 Resurser

2.1 Avfallshantering

Resurser angående mottagning, lagring och behandling av avfall. Att ta emot, lagra och behandla avfall vid en stor oljeolycka är ett omfattande jobb och hjälps från fler förvaltningar och entreprenörer kommer sannolikt att krävas. Länsstyrelsen har uppgifter på vilka kommuner som har tillstånd för mellanlagring och hantering av farligt avfall.

2.2 Transporter

Vid en saneringsinsats kan olika typer av transporter vara aktuella. Det kan t.ex. handla om att skjutsa personal eller mat ut till skadeplatser eller att frakta farligt avfall till lämpliga mottagare.

2.3 Personal

En stor saneringsinsats kräver ett stort antal personer som kan hjälpa till. Förutom personal inom kommunen finns andra aktörer som kan bistå vid ett oljeutsläpp, t.ex. Försvarsmakten och frivilliga. MSB:s oljeskyddsförråd kan bistå med personal som har kunskap om saneringsmetoder och förrådets utrustning. Personalen kan bistå med utbildning inom oljeskadeskyddet.

2.4 Materiel

Kommunen har oftast vissa egna resurser i form av materiel. Lista över kommunens resurser finns i pärmens under fliken "Resurser". Saneringsmaterial i form av länsor, skimmer, båtar, skyddsutrustning etc. kan stödjas från MSB:s oljeskyddsförråd.

Närmaste oljeskyddsförråd finns i Botkyrka. Förteckning över Botkyrkas materielresurser finns i pärmens under fliken "Resurser".

2.5 Mat och logi

Kommunen måste kunna utspisa ett stort antal personer, bland annat personal i fält. Toalettmöjligheter bör ses över. Likaså bör kommunen kunna erbjuda logi till personal som arbetar med saneringen.

3 Övriga aktörer som kan bistå vid en oljeskyddsolycka

3.1 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB:s uppgift är att utveckla och stödja samhället förmåga att hantera olyckor och kriser. MSB bidrar till att samhället förebygger händelser och att samhället är beredda när det inträffar. Myndigheten ska ha förmågan att bistå med stödresurser i samband med allvarliga olyckor och kriser samt stödja samordningen av berörda myndigheters åtgärder vid en kris. Vid behov bistår MSB med materiel och personal, från de fem nationella oljeskyddsförråden.

MSB:s mobila nationella oljeskyddsförråd fungerar som förstärkningsresurs för räddningstjänstinsats och sanering. Materielen rekvireras av den kommunala räddningstjänst- eller saneringsledaren.

Enligt 7 kap. 2§ Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, har kommunen rätt till viss ersättning av staten för de kostnader som kommunen drabbas av i samband med utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen och de efterföljande saneringsåtgärderna. MSB prövar sådana ersättningsfrågor enligt 7 kap 1,3 § Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

3.2 Kustbevakningen

Kustbevakningen ansvarar för miljöräddningstjänst till havs. Kustbevakningen ansvarar också under insats för brottsutredning av olyckor till havs. De har tillgång till Seatrack Web för att prognostisera oljans fortsatta spridning och samråder med kommunen om vilka områden som i första hand ska skyddas från oljeutsläpp. Kommunen bör ha en

beredskap för att kunna ta emot den olja som Kustbevakningen samlar in till havs. Vid bekämpning av olja i strandzonen samverkar räddningstjänsten och Kustbevakningen.

3.3 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för bedömningar av miljöpåverkan orsakade av olje- och kemikalieolyckor till havs och inlandsvatten. Ansvaret för de operativa insatserna vid akuta olyckor åligger andra myndigheter. Det innebär att verket ska hålla sig informerat om händelseutvecklingen vid olyckor och ha beredskap för samarbete med operativt ansvariga organ.

Naturvårdsverket sköter dessa åtaganden genom upphandling av en konsulttjänst rörande expertstöd för att bedöma miljöeffekter samt sanering av olja och oljeliknande kemikalier till havs och i inlandsvatten (se nedan).

3.4 Naturvårdsverkets Oljejour

Naturvårdsverkets ansvarsområde är att bidrar med bedömningar av hur oljeutsläppet eller olyckan påverkar miljön. Naturvårdsverket ska också bidra med kunskap om lämpliga miljöskyddsåtgärder. Det gör Naturvårdsverket genom sin oljejour, som är en upphandlad konsulttjänst.

Naturvårdsverkets oljejour består av experter med kunskap om miljöeffekter av olje- och kemikalieutsläpp samt kunskap om förebyggande arbete och skyddsåtgärder vid bekämpning och sanering av olja och kemikalier. Oljejouren ger kostnadsfri rådgivning och information åt räddningstjänst, länsstyrelser och kommuner vid utsläpp av olja och kemikalier. Vid större oljeutsläpp i Sverige kan oljejouren bistå med rådgivning på plats. Oljejouren kan även ge rådgivning i samband med planering av uppföljning av effekterna efter ett eventuellt utsläpp av olja.

Aktuell länk till tjänsten fås via Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se

3.5 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen kan stödja kommunerna med underlag för beslut och prioritering rörande kustavsnitt och områden mot bakgrund av en olycka till havs. Underlaget kan omfatta t.ex. Digital Miljöatlas eller annan geografisk information, rapporter eller samverkan med sakkunniga inom länsstyrelsens ordinarie verksamhetsområde.

Länsstyrelsen kan vid omfattande kommunala räddningsinsatser överta ansvaret för den kommunala räddningstjänsten inom en eller flera kommuner enligt 4 kap 10 § i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Berör en räddningsinsats mer än enommuns område, skall länsstyrelsen eller länsstyrelserna, bestämma vem som skall leda insatsen, om inte räddningsledarna från de berörda kommunerna själva bestämt det. Det sker enligt 3 kap 16 § i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

3.6 Försvarsmakten

Försvarsmakten kan bistå med materiel, personalresurser samt goda möjligheter till matförsörjning i fält. Under en räddningstjänstinsats kan en räddningsledare, enligt lag (2003:778) om skydd mot vid olyckor, ta alla samhällets resurser i anspråk för att agera i ett katastrofläge. Detta gäller även för militära förstärkningsresurser. Försvarsmaktens militära insatschef (MIC) arbetar då mot räddningsledaren. I saneringsfasen av ett oljeutsläpp går det även att upphandla vissa militära förstärkningsresurser. Detta ska göras i överensstämmelse med lagstiftning om offentlig upphandling (LoU). Vid direkt begäran om Försvarsmaktens stöd vid insats kontaktas Högkvarteret och Vakthavande befäl på Armétaktiska staben (VB ATS).

3.7 Polisen

En åtalsanmälan ska alltid göras till polisen vid utsläpp av olja. Polisen ansvarar tillsammans med Trafikverket för avspärrning av vägnät och drabbade kuststräckor.

3.8 Trafikverket

Trafikverket kan bland annat bistå med resurser inom logistik och avfallshantering samt kan ansvara för avspärrning av vägnätet i samverkan med polisen.

3.9 Expertstöd

Inom kommunen kan finnas lokal expertis gällande områden som ska beaktas under en oljeskyddsinsats, såsom kunskap om lokal ekologi, geologi och kulturgeografi.

Hos organisationerna Katastrofhjälp för fåglar och vilt (Kfv) och Svenska blå stjärnan finns möjlighet till stöd och hjälp för omhändertagande och tvättning av oljeskadade djur.

För att få tillgång till spridningsprognos av oljeutsläppet, kan Kustbevakningen kontaktas. SMHI kan ge väderprognoser och kan också vara behjälplig med spridningsprognoser med stöd av Seatrack Web.

Särskilda funktioner i oljeskyddsorganisationen kan komma att kräva bemanning av personer med särskild kompetens inom områden som t.ex. logistik, geografiska informationssystem (GIS) och WIS, som är ett nationellt webbaserat informationssystem framtaget för att underlätta informationsdelning mellan aktörerna i det svenska krishanteringssystemet före, under och efter en kris.

3.10 Frivilliga

Insatser från frivilliga kan vara en resurs i samband med en oljesanering. Detta kräver dock att insatserna kanaliseras via en befintlig organisation, t.ex. stugföreningar eller båtklubbar. Frivilliginsatserna måste också ha en viss varaktighet. Kortvariga insatser av oorganiserade frivilliga har erfarenhetsmässigt visat sig vara ineffektiva. Alla frivilliga som ska delta i det operativa saneringsarbetet ska ha avtal, försäkring och utbildning. Utbildning ges av räddningstjänsten eller av den ansvariga saneringsledaren.

I vissa kommuner finns Frivilliga Resursgruppen (FRG) som i sådant fall kan kontaktas för hjälp med personalresurser, och att organisera civila. FRG har viss tillgång till resurser i form av förplägnad och de förmögligen också erbjuda möjligheter till vila. Organisationen har ofta egen ledning, fordon, radiosamband och försörjningsmöjligheter men arbetar under saneringsledaren eller kommunledningen.

Hos organisationerna Katastrofhjälp för fåglar och vilt (Kfv) och Svenska blå stjärnan finns möjlighet för stöd och hjälp för omhändertagande, tvättning och rehabilitering av oljeskadade djur.

Sjöräddningssällskapet (SSRS) är en väletablerad ideell förening vars främsta uppgift är att rädda människor i sjönöd. De är utbildade i hur man begränsas t.ex. olja i olika miljöer och situationer vilket gör att de aktivt kan delta i en oljeskyddsinsats. SSRS har vissa resurser att tillgå i form av mindre fartyg och båtar. De kan därför vara Kustbevakningen till hjälp med bekämpning av olja till havs. SSRS använder s.k. sjösläp som snabbt lägger ut länsor. SSRS består av frivilliga sjöräddare som kan larmas dygnet runt.

I pärmens under fliken "Blanketter" finns förslag på avtal som kan tecknas med frivilliga.

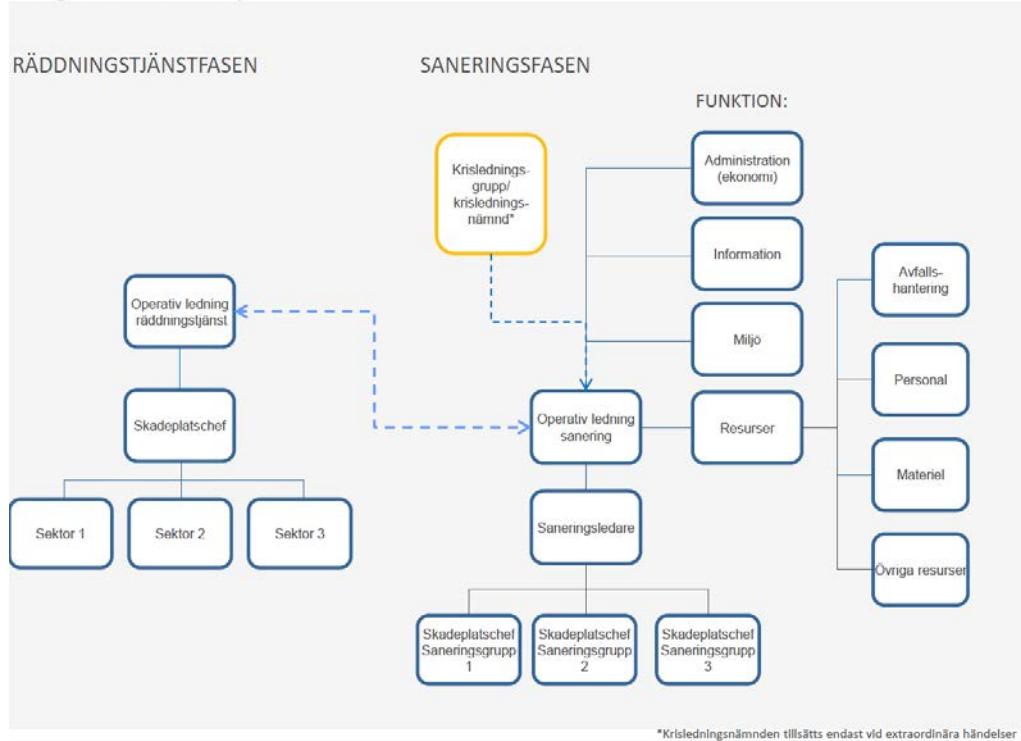
2.1 Övergripande organisationsplan vid räddningstjänst och saneringsfas

Med **krisledningsgruppen** menas den funktionella krisledning som ska ta övergripande strategiska beslut för Nackas del enligt Nackas krishanteringsplan, om oljespillet endast berör Nackas vattenområden och kuster. Vid mycket stora utsläpp som berör flera kommuner kan krisledningsgruppen bli en annan, bl a kan Samverkansfunktion Stockholmsregionen vara en aktör.

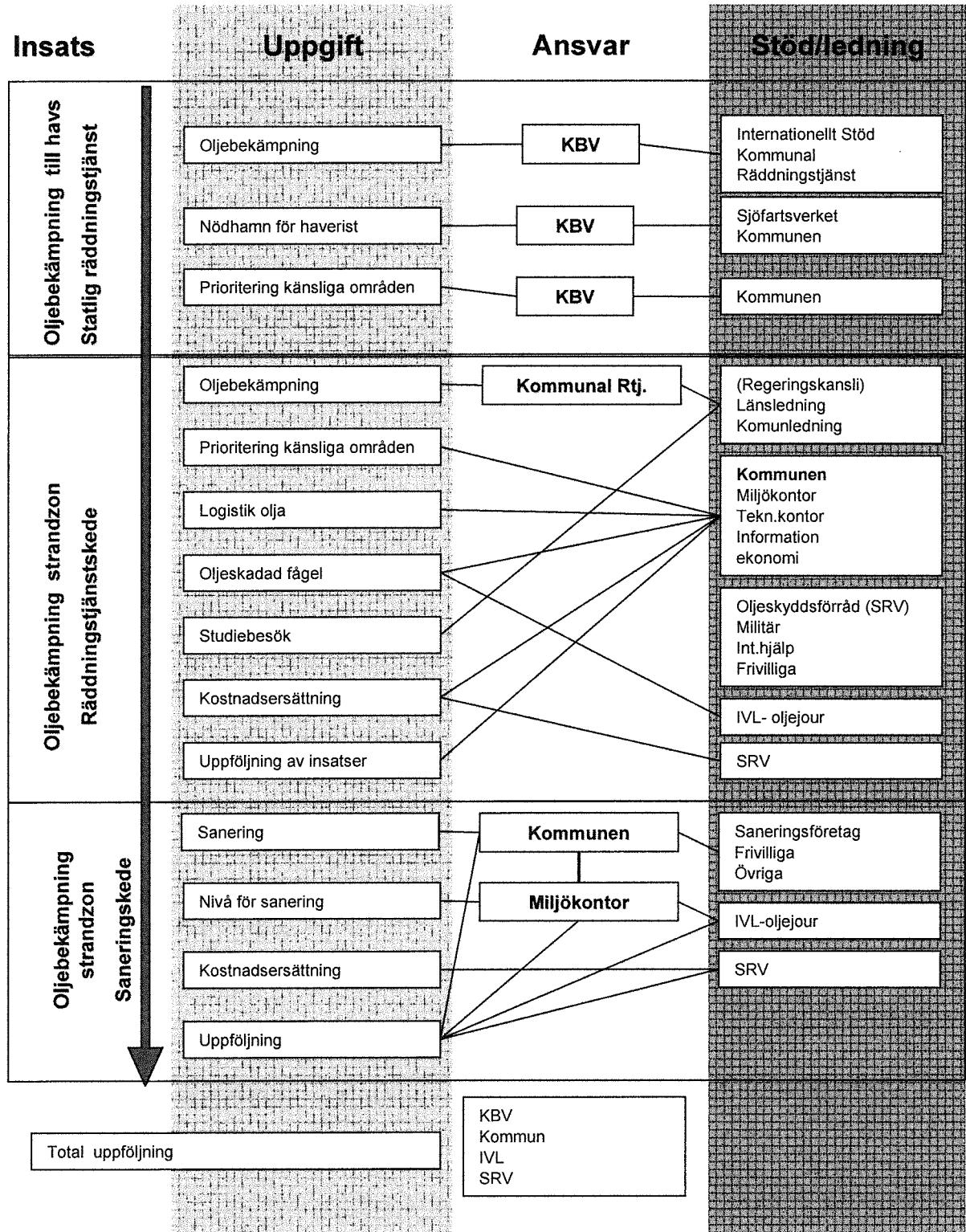
Natur- och trafiknämnden har det övergripande ansvaret för sanering på strand. Detta innebär i första hand ett samordningsansvar av de interna och externa aktörer som skall sanera på strand.

Med ”Resurser” under rubriken ”Funktion” nedan, menas samordning av resurser enligt ovan.

Organisationsplan

Samverkan oljebekämpning vid stor oljeolycka till havs

Kapitel 3 och/eller 4

Handlingsplaner

1	Operativ ledning – Södertörns brandförsvarsförbund/ SBFF	
2	Operativ ledning – Nacka kommun	
3	Personal	
4	Material	
5	Avfallshantering	
6		
7		

3. Operativ åtgärdskalender för stort oljeutsläpp till havs

Räddningstjänstfasen

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Larm kommer in till räddningstjänsten om större oljeutsläpp, troligen via kustbevakningen.		
Kustbevakningen	Kontakt med polismyndigheten. Polisanmälan skall alltid göras oavsett om man har ett misstänkt fartyg eller ej.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten–operativ ledning	Kontakt med kommunens krisledningsgrupp och andra berörda om extraordinar händelse.	☐ Avslutat
Krisledningsgrupp	Aktivera krisledningsplanen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Krisledningsgrupp	Upprättande av operativ ledningsgrupp/stab.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Krisledning	Vid behov kontakt med länsstyrelsen för samordning med fler kommuner och län.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Krisledning	Utse kommun med ledningsansvar, ev. kontakt med regeringskansliet.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Håll kontakt med kustbevakningen om oljans omfattning och fortsatta spridning.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Inhämta information om väderleksförhållanden av t.ex. SMHI.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Inhämta information om oljans egenskaper (giftighet/ arbetsmiljö) från Kustbevakningen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Kontakta Miljö- och hälsoskyddsavdelningen/ kommunekologen i respektive kommun.	☐ Avslutat

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Räddningstjänsten – operativ ledning	Överväg resurser från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) oljeskyddsförråd.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Överväg övriga resurser och ta vid behov kontakt med: Naturvårdsverkets oljejour, Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå stjärnan, Försvarsmakten, frivilliga, m.fl.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Överväg internationellt stöd via gemenskapsmekanismen. Vid behov ta kontakt med MSB som är samordningsansvarig.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Kontakta miljöenheten genom krisledningsgruppen om prioritering av skyddsvärd kust.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Aktivitetslogg tas i bruk.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Säkerställ att samtliga enheter använder egen aktivitetslogg.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Miljöenheten	Utse eventuell nödhamn och offervik.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Kustbevakningen/ Räddningstjänsten – operativ ledning	Planera att föra in läckande fartyg till nödhamn eller skyddade platser.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Krisledning	Förbered för avlösning av personal. Kontakta vid behov inlandsommuner för resursförstärkning.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Inventera nu tillgänglig personal och förbered för avlösning av personal. Kontakta vid behov inlandsommunerna.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Skadeplatschef	Kommunicera lägesrapport kring insatser till räddningsledare, stab och informationsbefäl.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef/ Miljöenheten	Identifiera geografiska områden som ska prioriteras för förebyggande eller skadeavhjälpende åtgärder utifrån ekologiskt känsliga områden, kulturhistoriskt värde eller samhällsviktiga funktioner. Använd miljöatlas som verktyg.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Bedöm förutsättningar för förebyggande eller skadeavhjälpende åtgärder utifrån rådande miljö och väderförhållanden.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Identifiera arbetsuppgifter som skall utföras och fördela dessa mellan personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Säkerställ arbetsmiljön för personalen	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Samla in referensprover från de områden som kan tänkas bli berörda av oljan för att kunna undersöka eventuella miljöeffekter vid en uppföljning.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Ta beslut om hantering av oljeskadat vilt. Kontakta lokala ornitologer, Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå Stjärnan, Svenska naturskyddsföreningen, jägarförbundet, etc.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för avfall	Förbered för hantering av avfall som uppkommer vid saneringen: transporter, kårl, lagring, etc.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Verksamheten för avfall	Förberedande kontakt med entreprenörer inom avfallshantering.	☐ Avslutat
Verksamheten för avfall	Fortlöpande kontakt med entreprenörer inom avfallshantering.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Kommunikations- enheten	Beakta informationsinsatser/media och förbered presskonferenser enligt antagen informationsstrategi (krishanteringsplanen).	☐ Pågående ☐ Avslutat

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Kommunikations-enheten	Ombesörj intern och extern information enligt antagen informationsstrategi (krishanteringsplanen).	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamhet för drift och underhåll av väg och verksamhet för avfall	Dokumentationssystem tas i bruk. Nacka kommun förbereder sig för övergång till saneringsfas.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamhet för drift och underhåll av väg och verksamhet för avfall	Kontakta MSB om ersättning för räddningstjänst och sanering. Alla kostnader ska dokumenteras. ¹	☐ Pågående ☐ Avslutat
Kommunikations-enheten	Förbered för studiebesök från utlandet och inhemska grupper.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Förbered åtgärder för hantering av oljeskadat vilt, kontakta Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå stjärnan, jägare, etc.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Samla in referensprover från det område som kan tänkas bli berört av oljan för att kunna undersöka eventuella miljöeffekter vid en uppföljning.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Saneringsledare	Om troligt oljepåslag på land. Förbered för saneringsfasen med att upprätta en operativ ledningsgrupp – stab inför saneringsskedet.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

¹Blankett för dokumentering av kostnader finns i oljeskyddsplanen.

Saneringsfasen

Funktionsansvarig för aktivitet	Saneringsfasen När oljan nått strand och skadan inte längre kan förvärras	Status
Saneringsledare	Upprättande av en operativ ledningsgrupp – stab	☐ Avslutat
Saneringsledare	Aktivera rutin för uppföljning av insats, både teknisk och ekonomisk.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Saneringsledare	Dokumentationssystem och aktivitetslogg fortsätter användas.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Saneringsledare	Säkerställ att samtliga enheter använder egen aktivitetslogg.	☐ Avslutat
Saneringsledare	Utnyttja avtalade entreprenörer för saneringsinsatsen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Utnyttja saneringsmanual för att lägga nivån på saneringsinsatsen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Prioritering av saneringsinsatser görs med hänsyn till olika strandtyper.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Verksamheten för avfall	Kontakta anläggningsägare med avtal för nyttjande av redan tillståndsgivna mellanlagringsplatser för oljeavfallet.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Saneringsledare/ Verksamheten för avfall	Kontakta transportörer med avtal för planering av transporter (farligt avfall) vid en saneringsinsats.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Kommunicera lägesrapport kring insatser till räddningsledare, stab och informationsbefäl.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef/ Miljöenheten	Identifiera geografiska områden som ska prioriteras för förebyggande eller skadeavhjälpanande åtgärder utifrån ekologiskt känsliga områden, kulturhistoriskt värde eller samhällsviktiga funktioner. Använd miljöatlas som verktyg.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Genomför fältbesök för observation vid behov.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Funktionsansvarig för aktivitet	Saneringsfasen När oljan nått strand och skadan inte längre kan förvärras	Status
Skadeplatschef	Bedöm förutsättningar för förebyggande eller skadeavhjälpande åtgärder utifrån rådande miljö och väderförhållanden.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Identifiera arbetsuppgifter som skall utföras och fördela dessa mellan personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Säkerställ arbetsmiljön för personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Upprätta och avveckla saneringsteam efter behov.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Kommunikations-enheten	Förbered för nationella och internationella medie- och studiebesök.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamhet för drift och underhåll av väg och verksamhet för avfall	Hantera saneringspersonal och frivilliga. Utrustning, utbildning, försäkringar, mat och logi, transporter, schemaläggning, mm.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Hantera oljeskadad fågel och andra djur. Kontakta lokala ornitologer, Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå Stjärnan, Svenska naturskyddsföreningen, jägarförbundet, etc.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Saneringsledare	Avdela plats inom saneringsområdet för omhändertagande av oljeskadad fågel och andra djur.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Saneringsledare/ Miljöenheten	Beslut om att området anses sanerat.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Uppföljning av eventuella kvarvarande eller eftersläpande saneringsåtgärder	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

4. Operativ åtgärdskalender för mindre oljeutsläpp till havs

Räddningstjänstfasen

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Larm kommer in till Räddningstjänsten om mindre oljeutsläpp, troligen via kustbevakningen.	Räddningstjänsten eller kustbevakningen bedömer oljeutsläppet storlek. Om utsläppet inte kräver aktiverande av krisberedskap bedöms utsläppet som mindre och nedanstående åtgärdskalender kan följas.	
Kustbevakningen	Kontakt med polismyndigheten. Polisanmälan skall alltid göras oavsett om man har ett misstänkt fartyg eller ej.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Upprättande av operativ ledningsgrupp/stab.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Håll kontakt med kustbevakningen om oljans omfattning och fortsatta spridning.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Inhämta information om väderleksförhållanden av t.ex. SMHI.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Inhämta information om oljans egenskaper (giftighet/ arbetsmiljö) från Kustbevakningen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Kontakta Miljö- och hälsoskyddsavdelningen/ kommunekologen i respektive kommun.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Överväg resurser från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) oljeskyddsförråd.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Överväg övriga resurser och ta vid behov kontakt med: Naturvårdsverkets oljejour, Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå stjärnan, Försvarsmakten, frivilliga, m.fl.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Räddningstjänsten – operativ ledning	Kontakta miljöenheten genom krisledningsgruppen om prioritering av skyddsvärd kust.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning	Aktivitetslogg tas i bruk.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Säkerställ att samtliga enheter använder egen aktivitetslogg.	☐ Avslutat
Räddningstjänsten – operativ ledning	Inventera nu tillgänglig personal och förbered för avlösning av personal. Kontakta vid behov inlands kommunerna.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Miljöenheten	Beslut fattas om behov av sanering finns. Om behov finns, fortsätt följa åtgärdskalendern för saneringsfasen.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Skadeplatschef	Kommunicera lägesrapport kring insatser till räddningsledare, stab och informationsbefäl.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef/ Miljöenheten	Identifiera geografiska områden som ska prioriteras för förebyggande eller skadeavhjälplande åtgärder utifrån ekologiskt känsliga områden, kulturhistoriskt värde eller samhällsviktiga funktioner. Använd miljöatlas som verktyg.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Bedöm förutsättningar för förebyggande eller skadeavhjälplande åtgärder utifrån rådande miljö och väderförhållanden.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Identifiera arbetsuppgifter som skall utföras och fördela dessa mellan personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Säkerställ arbetsmiljön för personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Samla in referensprover från de områden som kan tänkas bli berörda av oljan för att kunna undersöka eventuella miljöeffekter vid en uppföljning.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Ta beslut om hantering av oljeskadat vilt. Kontakta lokala ornitologer, Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå Stjärnan, Svenska naturskyddsföreningen, jägarförbundet, etc	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Miljöenheten/ Avfallsenheten	Förbered för hantering av avfall som uppkommer vid saneringen: transporter, kärl, lagring, etc.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för avfall	Förberedande kontakt med entreprenörer inom avfallshantering.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för avfall	Fortlöpande kontakt med entreprenörer inom avfallshantering.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Kommunikations-enheten	Beakta informationsinsatser/media och förbered presskonferenser enligt antagen informationsstrategi (krishanteringsplanen).	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Kommunikations-enheten	Ombesörj intern och extern information enligt antagen informationsstrategi (krishanteringsplanen).	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för drift och underhåll av väg och verksamheten för avfall	Dokumentationssystem tas i bruk. Nacka kommun förbereder sig för övergång till saneringsfas.	☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för drift och underhåll av väg och verksamheten för avfall	Kontakta MSB om ersättning för räddningstjänst och sanering. Alla kostnader ska dokumenteras. ¹	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Kommunikations-enheten	Förbered för studiebesök från utlandet och inhemska grupper.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Förbered för hantering av oljeskadade djur, vidta åtgärder såsom kontakt med Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå stjärnan, jägare, etc.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Samla in referensprover från det område som kan tänkas bli berört av oljan för att kunna undersöka eventuella miljöeffekter vid en uppföljning.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

¹Blankett för dokumentering av kostnader finns i oljeskyddsplanen.

Funktionsansvarig för aktivitet	Räddningstjänstfasen Bekämpning i strandzon och hamnar	Status
Räddningstjänsten – operativ ledning/ Saneringsledare	Om troligt oljepåslag på land. Förbered för saneringsfasen med att upprätta en operativ ledningsgrupp – stab inför saneringsskedet.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Saneringsfasen

Saneringsfasen

Funktionsansvarig för aktivitet	Saneringsfasen När oljan nått strand och skadan inte längre kan förvärras	Status
Saneringsledare	Upprättande av en operativ ledningsgrupp – stab	☐ Avslutat
Saneringsledare	Aktivera rutin för uppföljning av insats, både teknisk och ekonomisk.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Saneringsledare	Dokumentationssystem och aktivitetslogg fortsätter användas.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Saneringsledare	Säkerställ att samtliga enheter använder egen aktivitetslogg.	☐ Avslutat
Saneringsledare	Utnyttja avtalade entreprenörer för saneringsinsatsen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Utnyttja saneringsmanual för att lägga nivån på saneringsinsatsen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Prioritering av saneringsinsatser görs med hänsyn till olika strandtyper.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Verksamheten för drift och underhåll av väg och verksamheten för avfall	Kontakta anläggningsägare med avtal för nyttjande av redan tillståndsgivna mellanlagringsplatser för oljeavfallet.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Saneringsledare/ Verksamheten för drift och underhåll av väg och verksamheten för avfall	Kontakta transportörer med avtal för planering av transporter (farligt avfall) vid en saneringsinsats.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Kommunicera lägesrapport kring insatser till räddningsledare, stab och informationsbefäl.	☐ Pågående ☐ Avslutat

Funktionsansvarig för aktivitet	Saneringsfasen När oljan nått strand och skadan inte längre kan förvärras	Status
Skadeplatschef/ Miljöenheten	Identifiera geografiska områden som ska prioriteras för förebyggande eller skadeavhjälplande åtgärder utifrån ekologiskt känsliga områden, kulturhistoriskt värde eller samhällsviktiga funktioner. Använd miljöatlas som verktyg.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Miljöenheten	Genomföra fältbesök för observation vid behov.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Skadeplatschef	Bedöm förutsättningar för förebyggande eller skadeavhjälplande åtgärder utifrån rådande miljö och väderförhållanden.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Identifiera arbetsuppgifter som skall utföras och fördela dessa mellan personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Säkerställ arbetsmiljön för personalen.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Skadeplatschef	Uppräcka och avveckla saneringsteam efter behov.	☐ Pågående ☐ Avslutat
Kommunikations- enheten	Förbered för nationella och internationella medie- och studiebesök.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för drift och underhåll av väg och verksamheten för avfall	Hantera saneringspersonal och frivilliga. Utrustning, utbildning, försäkringar, mat och logi, transporter, schemaläggning, mm.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Verksamheten för drift och underhåll av väg och verksamheten för avfall	Hantera oljeskadad fågel och andra djur. Kontakta lokala ornitologer, Katastrofhjälp för fåglar och vilt, Blå Stjärnan, jägarförbundet, Svenska naturskyddsföreningen	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Saneringsledare	Avdela plats inom saneringsområdet för omhändertagande av oljeskadad fågel och andra djur.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Funktionsansvarig för aktivitet	Saneringsfasen När oljan nått strand och skadan inte längre kan förvärras	Status
Saneringsledare/ Miljöenheten	Beslut om att området anses sanerat.	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt
Miljöenheten	Uppföljning av saneringsåtgärder	☐ Pågående ☐ Avslutat ☐ Ej nödvändigt

Kapitel 5

Nackas kommuns egen kommunspecifika oljeskyddsplan

5.1 Förläring till oljeskyddsplanen

5.2 Berörda aktörer

Roller inom organisationen för oljekadeskydd

5.3 Nacka kommuns ledning

5.4 Resurser

- Nacka kommuns tillgängliga resurser

5.5 Avfallshantering

5.6 Kontaktlista

- Aktuell lista hämtas kan t ex från verksamhetens krishanteringsplan

5.7 Larmplan till frivilliggrupper

5.8 Kartor

- Hamnområden i Nacka
- Prioriterade skyddsvärda områden i Nacka

5.9 Eventuella nödhamnar och lätsanerade vikar

5.1 Förlaring till oljeskyddsplanen

Oljetransporter genom Östersjön och Västerhavet sker samtidigt som trafiken på våra hav fortsätter att öka med allt fler passagerarfartyg, lastfartyg, lyxkryssare, yrkesfiskare och vindkraftsparkar. Detta kan leda till en ökad risk för olyckor och stora oljeutsläpp.

Östersjön är ett av världens mest trafikerade hav, samtidigt som det är ett av världens mest förorenade och internationellt erkänt som särskilt känsligt havsområde.

Last- och containertrafiken beräknas öka med 64 procent fram till 2020 och volym transporterad olja beräknas öka med 64 procent fram till 2030. Risken för oljeolyckor är störst längs de mest trafikerade fartygssträken i Östersjöområdet, men miljöskadorna är störst om utsläppet sker nära land och under våren då miljön är extra känslig.

Utmed Nackas kuster passerar också en stor mängd fartyg. Nackas kuststräcka är till stora delar utpekat som skyddsvärd. Men det är hela norra kusten och Erstaviken som bedöms vara mest utsatta för ett stort oljepåslag.

Ett oljeutsläpp kan ge stora störningar på Nackas ekologiska system, det kan t ex kraftigt försämra reproduktionsområden för både marina och landlevande djur. Följderna av ett stort utsläpp ($> 8\ 000$ ton olja) kan även påverka näringslivet. Socioekonomiska konsekvenser kan innebära minskning av turism på grund av förorenade stränder. Om båthamnar drabbas av oljepåslag kan det betyda lång karantän, eftersom drabbade båtar inte kan lämna hamnen och inkommende båtar inte kan lägga till. Syftet med att ta fram en oljeskyddsplan är att stärka vår beredskap vid ett större oljespill till havs och att öka vår förmåga att bekämpa den olja som kommer i land och att minimera ekologiska och socioekonomiska följer.

Framtagandet av oljeskyddsplanen har beställts av kommunledningsförvaltningen. Målet är att oljeskyddsplanen ska vara användarvänlig och väl förankrad.

Planen är allmän och redogör för problem och frågor som uppstår vid en oljeolycka till havs, bland annat olika aktörers ansvar. Hela detta kapitel (5) gäller dock endast Nackas kommunens organisation av oljeskadeskyddet.

Gemensam nationell strategi för att förebygga och förbereda

Sveriges strategi för oljeskadeskydd ska bidra till en ökad samordning, systematik och effektivitet av svenska oljeskadeskydd genom strategisk styrning mot gemensamma mål. Sveriges strategi för oljeskadeskydd utgår riksdagens 16 miljömål. Oljeskadeskydd är i första

hand är en fråga om miljöskydd, men ska inte tolkas som en motsättning mot andra viktiga värden.

Målbild

Det övergripande målet för Sveriges oljeskadeskydd är att minimera miljöskada och skada på andra samhällsvärden. Sveriges hav, kust, skärgårdar och inlandsvatten har mycket höga natur, kultur och upplevelsevärden. De miljömål som framför allt berör oljeskadeskyddet är;

- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande sjöar och vattendrag
- Giftfri miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Det är av största vikt att arbetet med oljeskadeskyddet integreras i det miljömålsarbete som pågår från lokal till central myndighetsnivå. Strategins syfte är att minimera miljöskada av oljeutsläpp och en säkrare krisberedskap.

Strategin riktar sig till alla berörda aktörer, oavsett om det är i en kommun, ett privat företag, en frivilligorganisation eller en myndighet. Alla aktörer har ett eget ansvar att finna sina roller och använda strategin så att den blir verklighet.

Strategin kommer att kompletteras med en handlingsplan, ett arbete som pågår 2016.

Denna strategi saknar sluttid och är begränsad till det som är specifikt för området oljeskadeskydd. Det svenska arbetet med oljeskadeskydd är en del av den aktörsgemensamma strategin för CBRNE¹.

Strategiarbetet är initierat av, och förvaltas av, nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd (NSO). Den är aktörsgemensam. Gruppen består av representanter från Havs- och vattenmyndigheten, Kustbevakningen, Länsstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen samt företrädare för det kommunala perspektivet.

För ytterligare information om strategin se kap 12.

¹ CBRNE är en förkortning av engelskans ord för kemiska, biologiska, radiologiska, nukleära och explosiva ämnen och används synonymt med farliga ämnen.

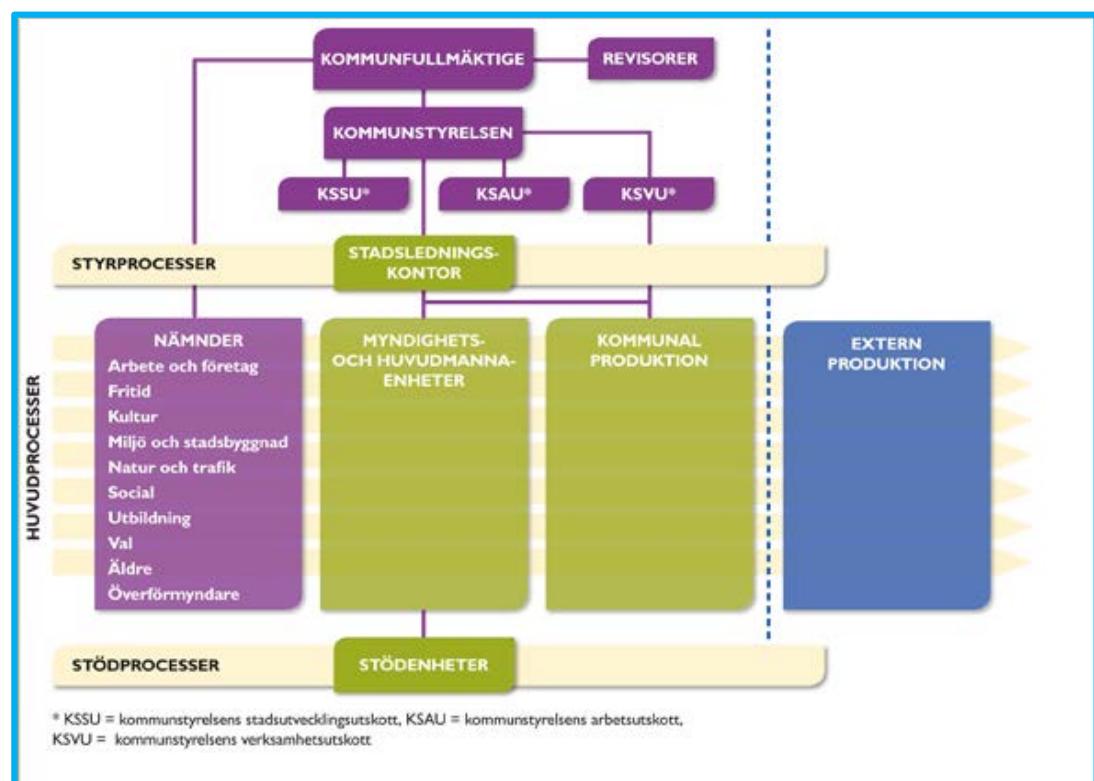
5.2 Nacka kommuns organisation

Nacka kommun är en processtyrd organisation.¹ Processerna är indelade i styrprocesser, huvudprocesser och stödprocesser. Varje process börjar i en nämnd och de mål som medborgarnas företrädare, de förtroendevalda politikerna, sätter upp i respektive nämnd. Varje process ska med utgångspunkt i dessa mål leverera något direkt eller indirekt till Nackaborna.

För varje process finns en ansvarig processägare som är direktör. Processägaren ska se till helheten och samordna verksamheten inom kommunen och med externa aktörer så att det blir så bra som möjligt för Nackaborna utifrån de mål och ramar som nämnderna beslutat. Processägarens uppdrag är att hela tiden utveckla och förbättra.

Processerna skär på olika sätt genom kommunens organisation och omvärlden. En person som arbetar på en enhet i kommunens organisation utför ofta arbete inom flera processer.

Kommunens ledning och styrning sker i tre olika typer av processer; huvudprocesser, styrprocesser och stödprocesser.

¹ http://www.nacka.se/WEB/POLITIK_ORGANISATION/NACKAS_ORGANISATION/PROSSSER/Sidor/default.aspx

5.2 Berörda aktörer i Nacka kommun

Ansvaret för sanering av olja delas mellan flera myndigheter på lokal, regional och central nivå. Nedan presenteras några viktiga aktörer. Enligt ansvars- och närvärtsprincipen ska saneringen hanteras så lokalt som möjligt, d v s på kommunal nivå.

Försök att överlappa revirgränserna så att helheten blir bra! Annars riskerar alla att förlora.

Kommunen

Krisledningsgruppen

Krisledningen agerar enligt Nacka kommuns övergripande krishanteringsplan.

Miljöenheten

Miljöenheten är tillsynsmyndighet, i den rollen ska vi

1. Ansvarar för att sakkunskap om hälso- och miljöpåverkan finns genom hela saneringen.
2. Inventera och dokumentera stränder som riskerar påslag, helst INNAN påslag!
3. Dokumentera egna beslut och bedömningar.
4. Prioritera områden som ska skyddas.
5. Bedöma och samråda med andra sakkunniga om skyddsmetoder och om saneringsmetoder. Bedömningen bör ske i samråd med experter från t ex Oljejouren, IVL, länsstyrelsen, MSB.
6. Tillsyna tillfälliga upptagningsplatser för uppsamlad olja/farligt avfall.
7. Avgöra när rent är rent. Miljöenheten bedömer när saneringen ska upphöra.
8. Miljöenheten ansvarar för att även följa upp eftersläpande åtgärder efter saneringen.

Verksamhet för drift och underhåll av väg

Ansvaret för sanering av olja på stranden när räddningstjänsten är avslutad. Saneringsledare är relevant chef inom drift och underhåll, eller den som denne delegerar uppgiften till. I uppdraget ingår:

1. Ansvarar för logistikplanering i samband med sanering,
2. Ansvarar för hantering av oljeskadade eller döda djur.

Verksamhet för avfall

1. Ansvarar för att avfallshantering sker på ett tillförlitligt sätt med utsedda aktörer,
2. Ansvarar för att avfall hamnar på en godkänd behandlingsanläggning.
3. Föreslår mellanlagringsplatser.

Södertörns brandförsvarsförbund (SBFF)

Kommunen svarar¹ genom Södertörns brandförsvarsförbund (SBFF) för räddningstjänsten inom Nackas geografiska område. För att utsläppet ska betraktas som räddningstjänst ska det bl.a. finnas behov av snabba åtgärder. Olja som hotar att nå stränder betraktas som skäl för räddningstjänst. När oljan nått stranden och skadan inte kan förvärras, övergår insatsen till sanering. Oljesanering av stränder är inte reglerad i författning, men i praxis.

Räddningstjänsten ansvarar för administration, sammanställning av kostnader samt logistik- och materielfrågor i samband med oljeutsläppet. Räddningstjänsten kontaktar MSB angående behov av materiella eller personella resurser från de regionala oljeskyddsförråden, beställning sker direkt via SOS eller MSB. SBFF kan även ansvara för att organisera frivilliga.

Södertörns brandförsvarsförbund utser räddningsledare för räddningstjänstinsatsen. Räddningsledaren planerar, leder, genomför och följer upp insatsen så att resurserna utnyttjas på bästa sätt. Resurserna består av:

- Personal
- Materiel
- Organisation
- Tid

Räddningsledarens befogenheter och uppgifter

Räddningsledaren har befogenhet att bestämma att statliga och kommunala myndigheter, som har lämpliga resurser, ska delta i räddningsarbetet om det inte allvarligt hindrar deras vanliga verksamhet.

Om räddningsinsatsen omfattar insatser i fler än en kommun kan räddningsledaren även leda personal från andra kommuner. Räddningsledaren kan också utses från en annan kommun om de har en särskilt lämplig kompetens.

Kustbevakningen

Inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon ska Kustbevakningen svara för räddningstjänst när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vattnet. Undantag gäller för vattendrag, kanaler, hamnar och insjöar i Nacka, sådana vattenområden faller inom kommunalt ansvar (se figur 1). Kustbevakningens skyldighet regleras i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor. Om ett utsläpp av skadliga ämnen sker till havs är det Kustbevakningens ansvar att begränsa skadan.

MSB samlokaliseras oljeskyddsmateriel, från regionala oljeskyddsförråd, i Kustbevakningens miljöskyddsförråd i Göteborg, Oskarshamn, Djurö, Härnösand och Slite.

MSB kommer också att ansvara för att materiellet vid en förfrågan om nationellt stöd transporteras till den kommun/er som begärt stödet. Detta kommer att ske med externa åkerier

---

¹ Enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

eller med MSB:s egna fordon. Vid en händelse där nationellt stöd efterfrågas av en kommun eller länsstyrelse i samverkan, ska förfrågan om resurser ske på samma sätt som idag, dvs genom en förfrågan till MSB:s TiB.²

Länsstyrelsen och Samverkansfunktion Stockholmsregionen

Länsstyrelsen ska stötta kommunerna med underlag för beslut och prioritering. Underlaget kan omfatta geografisk information, rapporter eller samverkan med sakkunniga inom länsstyrelsens ordinarie verksamhetsområde.

Vid stora kommunala räddningsinsatser kan Länsstyrelsen överta ansvaret från den kommunala räddningstjänsten inom en eller flera kommuner³. Om insatserna även gäller statlig räddningstjänst ska länsstyrelsen se till att insatserna samordnas.

Samverkansfunktion Stockholmsregionen är en funktion som Länsstyrelsen har etablerat tillsammans med andra aktörer i länet för att utveckla en effektiv samverkan när det gäller krishantering. Länsstyrelsens initiativ till att utveckla samverkansfunktionen grundar sig på Länsstyrelsen roll är att vara en sammanhållande funktion före, under och efter kriser.

Samverkansfunktionen genomför varje vecka en telefonkonferens. På dessa möten gör man tillsammans med andra aktörers tjänsteman i beredskap (eller motsvarande funktion) en gemensam omvärldsbevakning. Man utbyter information om inträffade händelser och kommande händelser. Vid behov behandlar man även frågor som handlar om att koordinera och samordna insatser och information.⁴

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är en statlig myndighet som ansvarar för bland annat havs- och vattenplanering, tillsyn och reglering. Havs- och vattenmyndighetens uppgift är att titta på hur oljan och de olika saneringsmetoderna påverkar havs- och strandmiljön.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) samordnar samhällets verksamhet inom räddningstjänsten och bistår vid behov kommunerna med personal och med materiel från oljeskyddsförråden. MSB förstärker kommunernas egna resurser vid stora och omfattande oljeutsläpp. Från fem regionala oljeskyddsförråd kan drabbade kommuner få stöd i form av materiel och personal med specialkompetens. Vid ett oljeutsläpp till sjöss ska räddningstjänsten kunna förstärka sina resurser med materiel från MSB:s oljeskyddsdepåer. Meningen är att materiel ska kunna transporteras inom en radie av 25-50 mil inom 10-15 timmar.

² https://www.msb.se/Upload/Insats_och_beredskap/Olje-skydd/F%C3%B6r%C3%A4ndringar%20i%20MSBs%20oljeskyddsorganisation.pdf

³ enligt 4 kap 10 § i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

⁴ <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/krisberedskap/regional-samordning/Pages/samverkansfunktion-stockholmsregionen.aspx>

För viss materiel, som systemen för styrning och inneslutning av olja i kustnära vatten och för skyddet av stränder, är det nödvändigt med en ännu snabbare insats. Det innebär en strävan att med hjälp snabbgående båtar nå olycksplatsen inom fyra till fem timmar.

Materiellet i oljeskyddsdepåerna passar dock inte alla typer av oljeskyddssarbeten. Det kan därför bli nödvändigt att kommunen får komplettera med materiel som är anpassade till den aktuella situationen

Kommunerna har rätt till ersättning⁵ av staten för de kostnader som kommunerna drabbas av i samband med utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen och de efterföljande saneringsinsatserna. MSB prövar och administrerar också kommunernas rätt till ersättning från staten efter det att ett oljeutsläpp har inträffat. Kommunen ersätts för kostnaderna i samband med oljeutsläpp enligt 7 kap. 2§ lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

MSB kräver en utförlig dokumentation av skador samt alla kostnader och arbeten, för att kommunerna ska få ersättning så snabbt som möjligt

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är en central miljömyndighet och ska bl.a. göra uppföljningar av miljöeffekter av utsläpp av olja.

Oljejouren

Oljejouren på Sweco arbetar på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten som expertstöd vid olje- och kemikalieolyckor till havs och i inlandsvatten. Oljejouren på Sweco består av experter med kunskap om:

- miljöeffekter av olja- och kemikalieutsläpp
- förebyggande arbete och skyddsåtgärder vid bekämpning och sanering av olja och kemikaler
- risk- och sårbarhetsanalyser till följd av olja- och kemikalieutsläpp
- kompetens om hur olja och kemikalier förändras och rör sig efter ett utsläpp

Oljejouren ger kostnadsfri rådgivning och information åt räddningstjänst, länsstyrelser och kommunernas miljö- och hälsokontor vid utsläpp av olja och kemikalier.⁶

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)

SMHI har möjlighet att göra prognoser om spridningen av oljan vid ett oljeutsläpp. Med prognoserna från SMHI som underlag kan förebyggande åtgärder styras till de områden där riskerna för oljepåslag är störst.

⁵ Enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

⁶ <http://www.sweco.se/sv/SwecoOljejouren/Om-Oljejouren/>

Övriga

Frivilliggrupper -FRG

Avtalsmall vid anställning av frivilliga finns på den interna oljesidan och i Nackas egen olje-skyddspärm.

Nacka Värmdö Räddningssällskap (NVR)

Insatser från frivilliga är en resurs i samband med en oljesanering. Men det krävs att insatserna kanaliseras via en befintlig frivilligorganisation (FRG eller NVRG). Även dessa insatser bör ha en viss varaktighet. Kortvariga insatser av oorganiserade frivilliga är inte effektiva. Alla frivilliga måste registreras samt skriva på avtal.

Frivilliggrupperna i Nacka lyder under räddningsledaren eller kommunledningen. Frivilliggrupperna leder egen personal och är på räddningsledarens eller kommunledningens uppdrag beredd motta och leda civila som anmäler sig för att hjälpa till eller annan personal som underställs dem. De har egen ledning, fordon, radiosamband och försörjningsmöjligheter.

Kommunens säkerhetssamordnare avgör när de ska kontaktas. Sedan larmar de internt, inställer sig och leder sin personal i arbetet efter order från räddningsledare.

Insatsförsvaret – fd Hemvänet

Hemvärnets viktigaste uppgifter är att bevaka, skydda, ytövervaka samt stödja det civila samhället. Alla hemvärnsförband utbildas därför för att kunna lösa dessa uppgifter. Dock genomförs inte utbildning mot stöd till samhället då detta är en uppgift som ligger utanför de huvuduppgifter förbanden har. Utöver dessa kommer att antal tilläggsförmågor som bara vissa förband behöver ha, till exempel CBRN-plutonerna.

Stöd till samhället genomförs vid förfrågan från blåljusmyndigheter⁷

Naturskyddsföreningen

Inom Naturskyddsforeningen finns kunskaper om växter och djur i kommunen. Dessa kunskaper kan vara ett värdefullt komplement till de uppgifter som finns samlade hos lokala och regionala myndigheter. Genom den lokala kretsens styrelse kan det finnas möjligheter att nå personer med särskilda kunskaper om området.

Nordens Viltrehabilitering

Nordens Viltrehabilitering (NVR) är en ideell förening med syfte att hjälpa skadade vilda djur. NVR omhändertar och rehabiliterar bl.a. vilt och fågel som drabbats av oljeskador. Inom NVR finns personer med utbildning i tvättning av oljeskadade fåglar. NVR:s fågeltvättare kan förutom att själva arbeta med tvättning av oljeskadade fåglar, också instruera andra. NVR är en ideell organisation, de enskilda medlemmarnas möjligheter att göra insatser är helt beroende av möjligheterna att få ledigt från ordinarie arbeten.

---

⁷ http://nyheter.hemvarnet.se/46_hvbat/?action=visaartikel;artikelid=12

Sjöräddningssällskapet

Sjöräddningssällskapet har 68 räddningsstationer och mer än 190 räddningsbåtar längs kusterna. 2 000 frivilliga sjöräddare som är beredda att rycka ut, dygnet runt, året om. Inom 15 minuter är räddningen på väg när larmet går.

Uppdraget är att rädda liv. Uppdraget kan sammanfattas i tre delar; Sjöräddningssällskapet ska hålla intresset för sjösäkerhet och sjöräddning högt, ta fram effektiva åtgärder för sjöräddning samt utföra sjöräddningsuppdrag.⁸

---

⁸ <http://www.sjoraddning.se/om-oss/>

5.3 Nacka kommuns ledning vid saneringsfasen

Krisledningsorganisationen

Krisledningsorganisationen ska följa Nackas generella krishanteringsplan.

Detta finns beskrivet i Nacka kommunens övergripande krishanteringsplan. Denna organisation träder endast i funktion vid extraordnära händelser. I planen anges bland annat larmordningen för Nacka kommuns krisledning samt hur den operativa krisledningen är uppbyggd.

Krisledningen svarar för att samordna berörda verksamheter och för att sammankalla krisledningsgruppen. De ansvarar för att samordna informationen till media, allmänhet och Nacka kommuns personal.

Natur och trafikprocessen bidrar med personella resurser från verksamheten vägdrift och verksamheten VA-drift och avfall, som i första hand används till samordning av relevanta resurser ute på fältet, såsom frivilliga organisationer, egna entreprenörer gällande fordon och maskiner osv.

Miljöenheten har en egen krishanteringsplan som i första hand ska hantera händelser som gäller miljöenhetens verksamhet. Miljöenheten ansvarar för tillsyn enligt miljöbalken och att oljeskyddsplanen efterföljs.

Operativ ledning vid räddningstjänst

Operativ ledning är det arbete som Södertörns brandförsvarsförbund bedriver under en situation som definieras som räddningstjänst. Den operativa ledningen vid ett stort oljepåslag består av personal från räddningstjänstens stab samt från kommunens resursgrupper. Arbetet leds av en räddningsledare från räddningstjänsten.

Saneringsstab

När oljepåslaget övergår från räddningstjänstskede till saneringsskede växlar ansvaret för det fortsatta arbetet över till över till verksamhet inom vägdrift och inom verksamhet VA-drift. Saneringsstabens sammansättning liknar den som verkar under operativ ledning. För att saneringsstabens ska ha nödvändig kompetens bör personal från oljeskyddsförrådet ingå. Fortsatt saneringsarbete leds av en saneringsledare som ersätter räddningsledaren.

Saneringsledaren utses av krisledningsgruppen i samråd med Räddningstjänsten. Möjlighet finns att räddningsledaren övergår till saneringsledare.

Saneringsgrupp

Saneringsgruppen är den operativa organisation som gör saneringen. För att det ska bli effektivt, kan personalen delas in i mindre grupper som svarar för saneringen inom geografiskt avgränsade områden. Saneringsgrupperna leds av ett antal skadeplatschefer i första hand från räddningstjänsten. Se även dokumentet, Larmplan för frivilliggrupper.

Personal som kan bli aktuell vid saneringen kan vara militär personal, frivilliga eller annan personal som kommunen anlitar förutom den egna personalen. För att använda militär personal utan kostnad ska händelsen betraktas som räddningstjänst. I annat fall medföljer det en kostnad som senare kan eftersökas hos staten genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) eller Länsstyrelsen.

5.4.0 Nacka kommuns egna resurser

Ett oljepåslag genererar ett stort behov av resurser. Vid sanering är behovet av personal och material allra störst.

Översiktliga åtgärdskalendrar

Varje kommunal resursgrupp ska ta fram en översiktig åtgärdskalender, särskilt anpassad till oljeskyddsberedskap. Grupperna har ett antal identifierade problem och frågeställningar som kan bli aktuella vid en oljeolycka. Ansvarsfördelning, lämpliga åtgärder och ev. kommentarer beskrivs sedan i åtgärdskalendrarna som ska tas fram i samarbete med kontaktpersoner från respektive grupp.

En mall för de kommunala resursgruppernas översiktliga åtgärdskalendrar finns i oljeskyddsplanen, se kap 3 och 4. Till åtgärdskalendern ska det också tas fram en förteckning över kontaktpersoner.

Kommunens resursgrupper

Nacka kommun har organiserat ansvaret för olika resurser i ett antal identifierade grupper. Resursgrupperna består av olika nyckelfunktioner inom verksamheterna och bemannas av personal med befogenheter och sakkunskap inom respektive område. Varje grupp har ett ansvarsområde och ska vid behov träda in.

Avfall – ansvar för mellanlagring eller tillfällig lagring av avfall

Verksamheten avfall ansvarar för att platser för mellanlagring av oljeavfall finns och för att platser för tillfällig lagring iordningställs där oljan plockas upp från strand. Ansvarar även för att hanteringen på ytorna sköts tillfredsställande och miljömässigt korrekt. De oljeskadade massorna skickas för mellanlagring eller behandling till mottagare med tillstånd att hantera avfallet.

För transport av avfall inklusive farligt avfall krävs tillstånd enligt 26 § avfallsförordningen (2001:1063). Den som lämnar över avfall inklusive farligt avfall är skyldig att kontrollera att:

- att transportören har tillstånd till transport.

- att mottagaren har det tillstånd som krävs för att hantera det farliga avfallet. Enligt 41 § avfallsförordningen ska det för varje transport av farligt avfall upprättas ett transportdokument av avsändaren. Dokumentet ska innehålla uppgift om avsändare, mottagare, transportör, avfallsslag och avfallsmängd samt undertecknas av avsändaren och vid mottagandet av mottagaren.

I Naturvårdsverkets föreskrifter om transport av avfall (NFS 2005:3) finns ytterligare uppgifter om vad transport-dokumentet ska innehålla.

Ekonomi- och personalansvar

Ansvaret och kvaliteten på den ekonomiska dokumentationen är mycket viktigt för återsökning hos staten av de kostnader som uppstår vid ett oljeutsläpp till havs.

Gruppen bör under räddningstjänstskedet bestå av administrativ personal från räddningstjänstens ordinarie administration.

Under saneringsskedet bör de ekonomiska utgifterna dokumenteras av den enhet som ansvarar för saneringen. Relevant controller svarar för den ekonomiska administrationen som uppstår under en oljeskada. I oljeskyddsplanen finns blanketter för dokumentation av kostnader och åtgärder.

Informationsansvar

Enligt Nackas informationspolicy leds informationsarbetet av informationschefen som ingår i kommunens krisledningsgrupp, som har den strategiska ledningen vid en extraordinarie händelse. I kommunens ledningsplan för extraordinarie händelser finns en särskild informationsplan som beskriver hur arbetet ska organiseras.

Vid inblandning av flera kommuner

Om flera kommuner är berörda kan extra resurser genom t.ex. länsstyrelsen eller Samverkansfunktion Stockholmsregionen vara nödvändiga för att kunna sammanställa en gemensam bild av situationen.

Materiel- och anskaffningsansvar

Verksamheterna inom drift och underhåll av vägar och VA ansvarar och samordnar interna och externa aktörer så att hela organisationen förses med den utrustning som behövs och ser till att materiel som krävs för att klara saneringsarbetet tas in. Samordningen sker i första hand av en grupp som består av personal från verksamheterna ovan i nära samarbete med saneringsledaren och räddningstjänst.

Miljö – ansvar för tillsyn – farligt avfall och när är det tillräckligt rent?

Miljöenheten ansvarar för kunskap angående miljöprioriteringar. Enheten är delaktig under hela saneringsprocessen och har tillsyn över avfallshanteringen. Som hjälpmittel för prioritering av kust finns den digitala miljöatlasen. Miljöenhetens roll är också att bedöma när saneringen ska avslutas.

Transport- och förplägnadsansvar

Verksamheterna inom drift och underhåll av vägar och VA ansvarar och samordnar interna och externa aktörer som bidrar med de fordon som behövs för transport av upptagna oljeprodukter, eventuella maskiner samt person- och materieltransporter.

Ovan nämnda verksamheter ansvarar även för samordning av behovet av kost och annan likvärdig service till organisationen.

Frivilliggrupperna

Observera att frivilliggrupperna (FRG/NVRS) lyder under räddningsledare eller kommunledningen, när de ska kallas in ska Teknik kontakta kommunledning eller räddningsledare. FRG/NVRS har egen ledning, fordon, radiosamband och försörjningsmöjligheter.

När frivilliga anlitas för sanering ska en FRG kallas in för att registrera och organisera de frivilliga. OBS Alla frivilliga måste registreras först. NVRS utför uppdrag på begäran av kommunal eller statlig räddningsledare eller av kommunledningen.

PM

Alice Ahoniemi
Miljöenheten

5.5 Avfallshantering i Nacka

Förslag till platser för upptagning, mellanlagring och slutlig behandling av oljeförorenat avfall redovisas i detta kapitel.

Avfallshantering där avfallet uppstår

Det finns inga krav på anmälan eller tillstånd för att lagra oljeblandat avfall i saneringsområdet eftersom det klassas som **"tillfällig lagring"**. Lagringen ska ändå ske med bästa tillgängliga teknik för att i så långt möjligt förhindra spridning av föroreningen till miljön, bör lagring ske i t ex containrar. Lagring direkt på mark ska undvikas.

Satsa på att i så tidigt skede som möjligt sortera avfallet.

Upptagningsplatser – Hamnar/ bryggor m.m. för tillfällig upptagning och omlastning

Hamnar är en resurs vid upptagning och omlastning av förenat material. Tillgängligheten till hamnen och kvalitén på infrastrukturen är en väsentlig faktor, för att lastbilar ska kunna hämta materialet för transport till mellanlagringstation med tillstånd.

Ofta är det önskvärt att spärra av hamnar som riskerar att påverkas av oljebältet för att undvika att oljan tränger in och förorenar hamnområdet. Hamnarnas uppbyggnad gör dem ofta svårsanerade. Avspärrning innebär även risk för konflikter med båtägare.

Alla hamnar på kommunal mark föreslås kunna användas för upptagning och omlastning av förenat material om förutsättningarna i övrigt är de rätta. Avgörande är djup vid kaj eller brygga och tillgänglighet för lastare och lastbilar. Vissa av dem bedöms vara mer lämpliga än andra.

Lämpligheten för upptagningsplatser måste utredas närmare när frågan blir aktuell.

Avfallstransporter på väg till behandling

För transport av farligt avfall krävs tillstånd¹. Länsstyrelsen beviljar dessa tillstånd. Den som lämnar avfallet har en skyldighet att kontrollera att transportören har tillstånd att hantera farligt avfall. Det samma gäller när transportören ska överlämna avfallet till mottagaren.

Mellanlagring hos godkänd mottagningsanläggning

Avfall insamlat av både kustbevakning och kommun ska transportereras till anläggningar som kan och får hantera, behandla eller deponera oljeavfallet. Vid oljebekämpning och sanering efter stora oljeolyckor behövs väl planerade anläggningar för mellanlagring. Anläggningar

¹ enligt 26§ avfallsförordningen (2001:1063) i miljöbalken

där oljeavfallet får lagras innan den slutbehandlas eller deponeras. Om tillfällig lagring sker på annan plats än vid sanerings- eller omlastningsområdet är det fråga om mellanlagring av farligt avfall, vilket är anmälnings- eller tillståndspliktigt².

Vid anmälningsplikt måste anmälan lämnas in i god tid innan mellanlagringen inleds. Om tillstånd krävs måste detta vara klart innan verksamheten påbörjats. Detta leder till stora praktiska svårigheter eftersom mellanlagringen måste ske vid befintliga anläggningar, som kanske inte har möjlighet att ta emot de mängder som snabbt uppstår. Se listan på befintliga anläggningar som tar emot avfall för mellanlagring i tabellen nedan.

Lokala anläggningar för mellanlagring av farligt avfall

Nacka kommun har inga egna anläggningar för tillfällig mellanlagring av oljeavfall i avvaktan på borttransport till behandlingsanläggning.

- Cija-tank AB i Kummelberget – Jourtelefon 08-55 55 17 30
- SITA på Kovik – Se tabellen nedan

Döda djur

Döda djur som inte önskas av Statens Veterinärmedicinska Anstalt eller vetenskapliga institutioner är riskavfall. Dessa ska lämnas till destruktion i förbränningasanläggning. Koviks avfallsanläggning och OCAB Syd tar emot döda oljeskadade fåglar för destruktion.

---

² enligt 9 kap. miljöbalken(1998:808).

5.7 Larmplan frivilliggrupper i Nacka kommun

Verksamheten inom Vägdrift och VA och avfall

Ovan verksamheter ansvarar för att kontakta kommunledningen eller räddningsledare vid ökat behov av saneringspersonal.

Stadsledningskontor

FRG ska endast kontaktas av behörig person i Nackas kommunledning. Kontakten kan tas efter förfrågan från verksamheter inom Vägdrift, VA och avfall eller SBFF.

Frivilliga Resursgrupper (FRG):

FRG lyder under räddningsledare eller kommunledningen. De kan delta i saneringsarbete efter larmning. En av de grupper som Nacka kommun anlitar är Nacka Värmdö Räddningssällskap (NVRS).

Nacka Värmdö Räddningssällskap (NVRS)

NVRS sektionschef eller tjänsteförrättande sektionschef är civil insatschef, (CIC) vid uppdrag och lyder under räddningsledare eller kommunledning. CIC leder egen personal och är på räddningsledarens eller kommunledningens uppdrag beredd att motta och leda civila som spontant anmelder sig för att hjälpa till eller annan personal som underställs räddningsledaren.

FRG/NVRS har egen ledning, fordon, radiosamband och försörjningsmöjligheter och vi (räddningsledare eller kommunledning) använder bara ett nummer in, sedan larmar de internt, inställer sig och leder de sina i arbetet efter order från räddningsledare.

Katastrofhjälp för fåglar och vilt (KFV)

Skärgårdsstiftelsen

Sjövärnskåren

Svenska Sjöräddningssällskapet (SSRS)

Insatsförsvaret – fd Hemvänet

5.8 Hamnområden i Nacka kommun

Utdrag ur Södertörns brandförsvarsförbunds handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor för räddningstjänst och förebyggande verksamhet i bl a Nacka. Reviderad 2012-02-03, § 3

Hamnområden inom Södertörns brandförsvarsförbund I

1 Bilaga 8. Södertörns brandförsvarsförbund - Handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor. Fastställt i direktionen för Södertörns brandförsvarsförbund 2011-10-07, § 63.
Reviderad 2012-02-03, § 3

Hamnområde Bergs oljehamn, Nacka kommun

Hamnområdet vid Bergs oljehamn täcks in i det vattenområde som är kommunalt ansvar. Området bestäms av från väster av kommungränsen mot Stockholm och Lidingö till en linje rakt mellan Elfviks udde (Lidingö) till Eolsudde (Nacka). Vattenområdet begränsas mot Baggensfjärden av en linje rakt norrut från spetsen av Kyrkogårdsudden.

Rödmarkerat vatten är definierat som kommunalt hamnområde

Förtydligande av gränsdragning

I samråd med Sjöfartsverket och Kustbevakningen har följande tolkningar mellan kommunalt och statligt ansvarsområde överenskommits med SBFF:

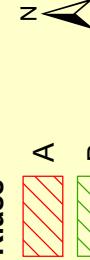
- **Skurusundet-Lännerstasunden-Fladen-Bofladen (Nacka):** Kommunalt ansvar.
Begränsas i norr av en linje dragen rakt västerut från udden vid Lilla Björknäs och i sydost av en linje rakt norrut från spetsen av Kyrkogårdsudden.
- **Sicklasjön och Järlasjön (Nacka):** Kommunalt ansvar
- **Vårgårdssjön (Nacka):** Kommunalt ansvar

Prioriterade skyddsvärda områden Nacka kommun

Högt naturvärde enligt Nacka kommun

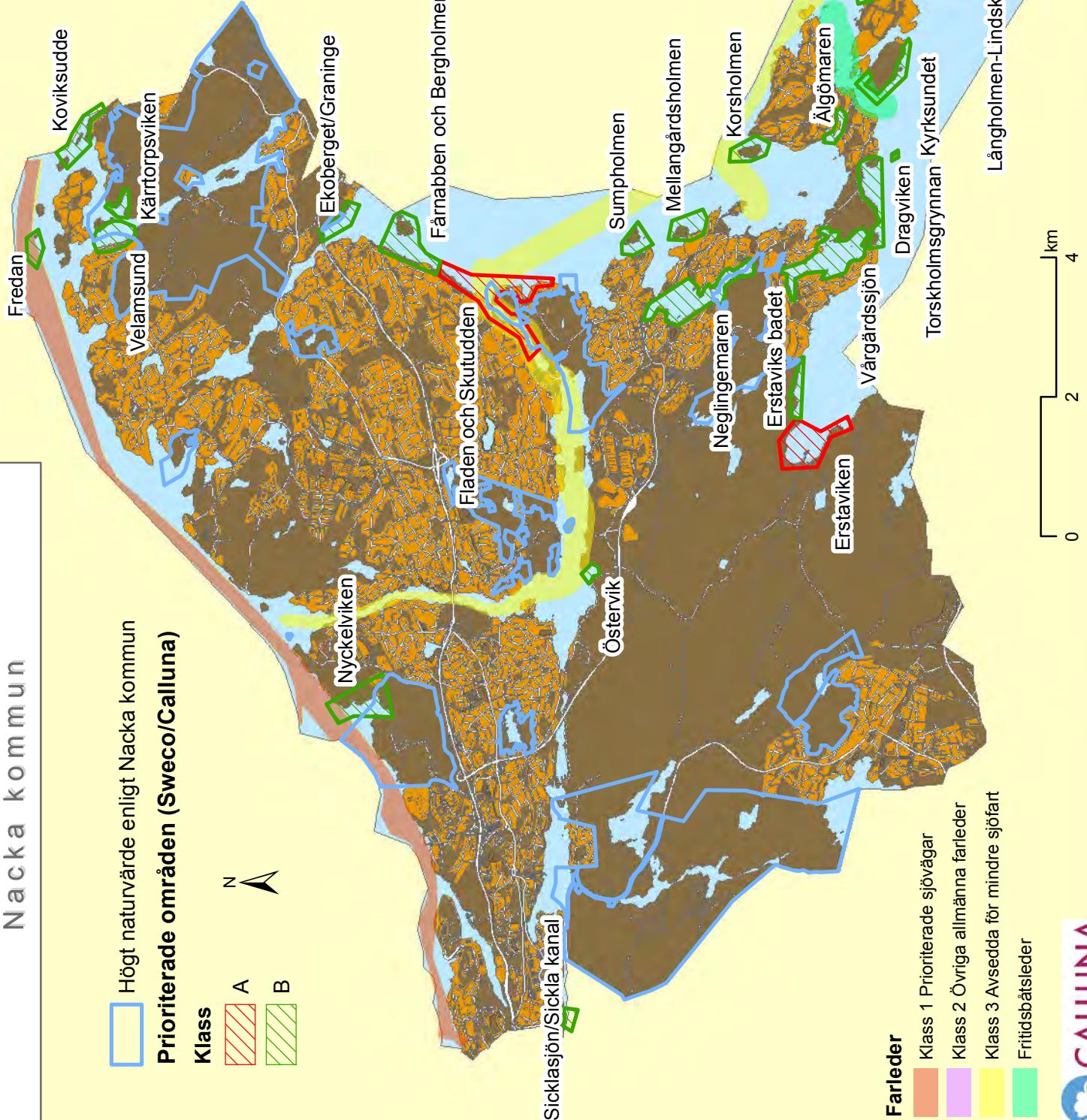
Prioriterade områden (Sweco/Calluna)

Klass

N

1. Erstaviken - PRIO A
2. Fladen och Skutudden - PRIO A
3. Långholmen-Lindskär - PRIO A
4. Velamsund
5. Koviksudde
6. Sumpholmen
7. Mellangårdsholmen
8. Korsholmen
9. Dyvikens
10. Fredan
11. Nyckelviken
12. Östervik
13. Erstaviks badet
14. Neglingemaren
15. Vårgärdssjön
16. Dragviken
17. Torskholmsgrynnan
18. Kyrksundet
19. Älgomaren
20. Färnabben och Bergholmen
21. Ekoberget/Graninge
22. Kärrtorpsviken
23. Sicklasjön/Sickla kanal

	Känslig tid
	Sanering kan utföras

Erstavik

A-prioriterat område

Skyddsvärden	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Lek och uppväxtområde för fisk	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Fiskefredningsområde	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Häckningsområde sjöfågel	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Rastområde sjöfågel	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y

Områdesbeskrivning

Området domineras av vassbälten och strandängar

Se MSB Saneringsmanual: Vassbälten och strandängar, Känslighetsindex 9 (Skala 0-9 där 9 har högsta värdet).

Skydds- och saneringsaspekter i strandzonen

Hög prioritet bör läggas på att förhindra oljepåslag genom att t.ex. använda barriärlänsor. Olja i vegetation ska i möjligaste mån tas bort manuellt.

Vid små oljemängder:

Överväg naturlig återhämtning.

Vid större oljemängder:

Manuell upptagning med handredskap, gärna från båt som lämpar sig för grunda vatten.

Undvika att trampa ner oljan eller på annat sätt trycka ner oljan i sedimenten.

Lägg ut spänger som gångstigar för att förhindra trampskador.

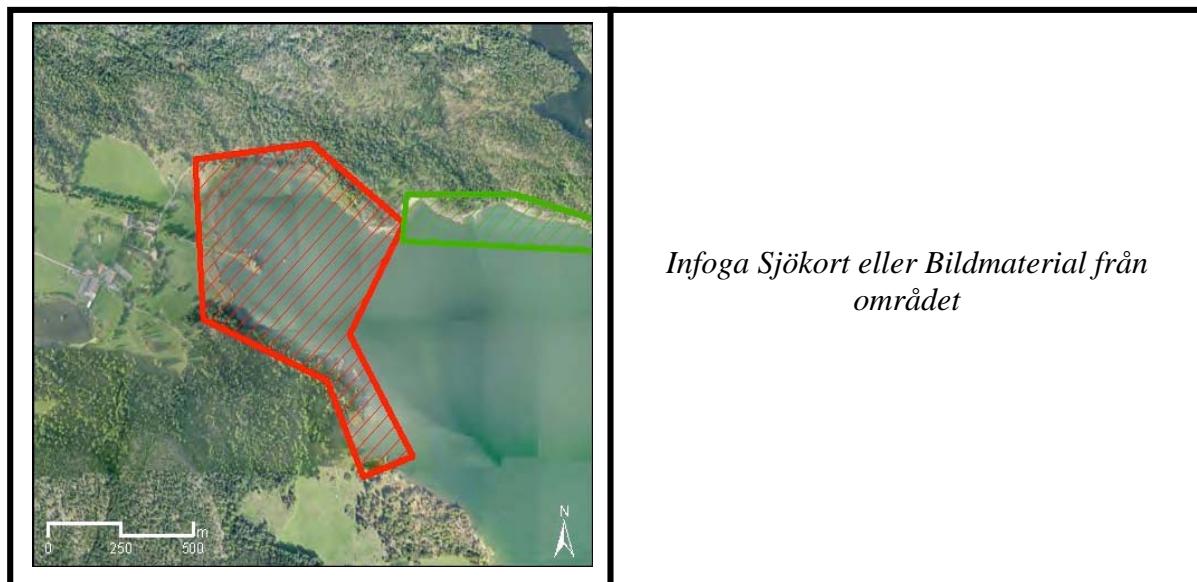
Klibbig olja bör tas upp manuellt eller täckas.

I vissa fall kan oljan styras till bredare vassbältesområden som växer tillräckligt djupt och fungera som "naturlig läns". Nedoljad vass kan sedan tas bort och brännas. Möjligheten att genomföra åtgärden bör bedömas från fall till fall och ske efter expertsamråd.

Skyddsvärdesbeskrivning (Understrykning – grund för prioritering)

Mycket sötvatten rinner ut i viken, bland annat från Erstaviksbacken och det inre området klassas därför som ett estuarie (flodmynning). Erstavik är lek- och uppväxtområde för abborre, gädda och gös. Innersta norra strandremsan är lekplats för sik. Erstaviksbacken har ett bestånd med havsvandrande örting. På grund av detta är det ett fiskefredningsområde från mynningen och 200 meter ut i viken, där fiskeförbud gäller från mitten av september till slutet av december. För att underlätta för örtingen har det byggts en fisktrappa nära utloppet. Området är ett häckningsområde för ejder och området är en viktig rastplats för rastande änder som årta, vigg, knipa, bergand, brunand m.fl.

Referens: Saneringsmanual för olja på svenska stränder, MSB

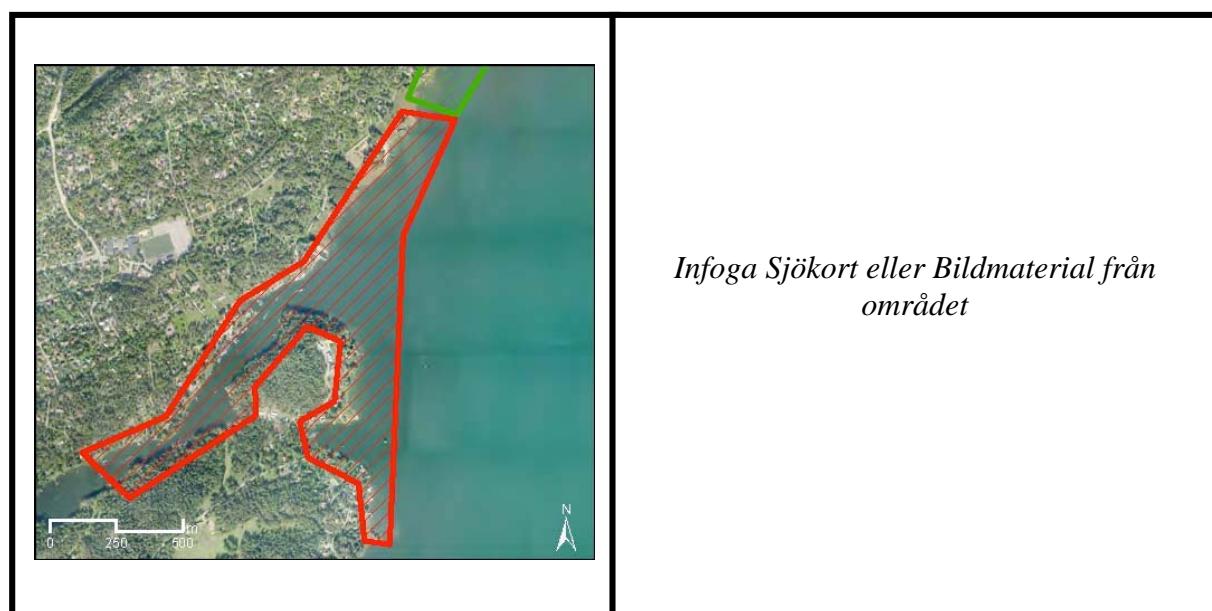

	Känslig tid
	Sanering kan utföras

Fladen och Skutudden

A-prioriterat område

Skyddsvärden	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Lek och uppväxtområde för fisk												
Områdesbeskrivning												
<u>Sjöfart</u>												
Farled avsedd för mindre sjöfart (Klass 3) går igenom området.												
<u>Naturvärden</u>												
Stort grunt område med vass, säv och flytbladsvegetation längs delar av stränderna. En stor del av den norra strandremsan har lågvuxen vegetation som kan utgöras av strandängar på landstranden och kärlväxtängar under vattnet.												
Se MSB saneringsmanual: Vassbälten och strandängar, känslighetsindex 9 (Skala 0-9 där 9 har högsta värdet).												
Skydds- och saneringsaspekter i strandzonen												
Hög prioritet bör läggas på att förhindra oljepåslag genom att t.ex. använda barriärlänsor.												
Olja i vegetation ska i möjligaste mån tas bort manuellt.												
<u>Vid små oljemängder:</u>												
Överväg naturlig återhämtning.												
<u>Vid större oljemängder:</u>												
<u>Vassbälten och strandängar</u>												
Manuell upptagning med handredskap, gärna från båt som lämpar sig för grunda vatten.												
Undvika att trampa ner oljan eller på annat sätt trycka ner oljan i sedimenten.												
Lägg ut spänger som gångstigar för att förhindra trampskador.												
Klibbig olja bör tas upp manuellt eller täckas.												
I vissa fall kan oljan styras till bredare vassbältesområden som växer tillräckligt djupt och fungera som "naturlig läns". Nedoljad vass kan sedan tas bort och brännas. Möjligheten att genomföra åtgärden bör bedömas från fall till fall och ske efter expertsamråd.												
Skyddsvärdesbeskrivning (grund för prioritering är understruknen)												
I området förekommer lågvuxen vegetation i strandzonen som kan utgöras av strandängar på landstranden och kärlväxtängar under vattnet. Säv, vass och flytbladsväxter förekommer. Området är uppväxtområde för abborre, gädda och gös samt lekområde för abborre. Delar av vattenområdet ingår i Skogsö naturreservat.												
Referens: Saneringsmanual för olja på svenska stränder, MSB												

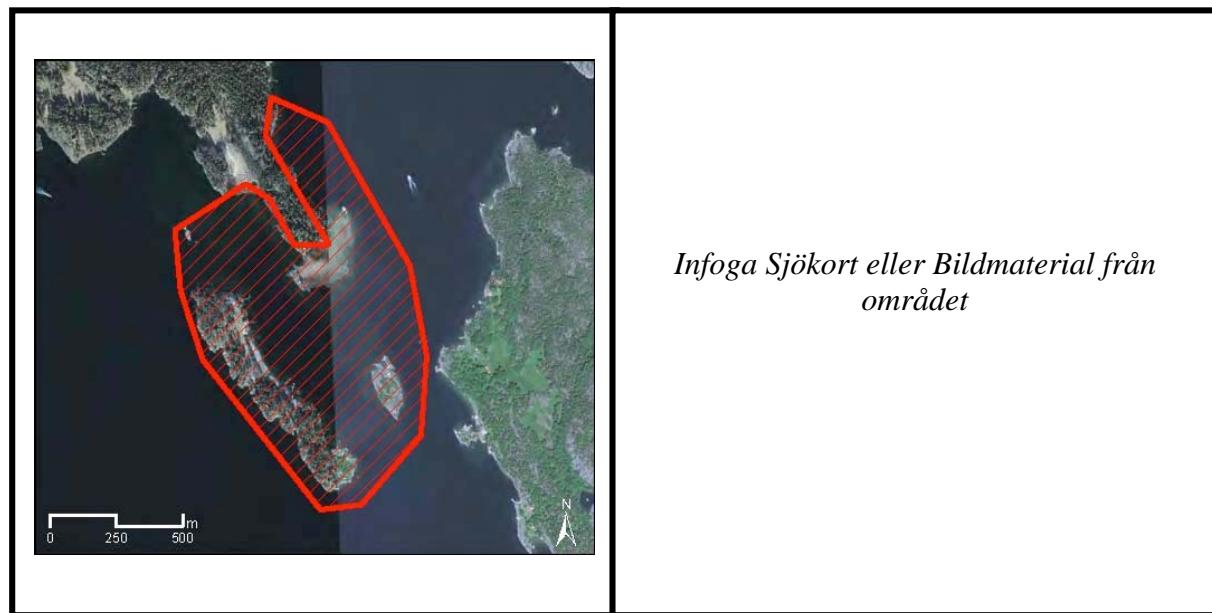

	Känslig tid
	Sanering kan utföras

Långholmen-Lindskär

A-prioriterat område

Skyddsvärden	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec												
Lek och uppväxtområde för fisk																								
Häckningsområde för sjöfågel																								
Rastområde sjöfågel																								
Områdesbeskrivning																								
Sjöfart	Farleder Klass 3, Avsedda för mindre sjöfart, går genom området.																							
Naturmiljö	Mjukbotten på Långholmens östra sida. I övrigt huvudsakligen blockstränder. Se MSBs saneringsmanual: Blockstrand Känslighetsindex 5 (skala 0-9 där 9 är högsta värdet).																							
Skydds- och saneringsaspekter i strandzonen																								
Hög prioritet bör läggas på att förhindra oljepåslag.																								
Vid små oljemängder:																								
Överväg naturlig återhämtning.																								
Vid större oljemängder:																								
Blockstränder																								
Manuell upptagning med handredskap i första hand.																								
Flodning eller lågtryckspolning med kallvatten vid ytlig olja kan övervägas. Uppsamling och upptagning av den nedspolade oljan i vattnet med barriärlänsor, absorptionslänsor och upptagare. Bark eller torv kan läggas ut efter grovsanering om kladdig olja finns kvar. Ev. inarbetsning av bark/torv med borstar om hög saneringsgrad krävs.																								
Naturlig återhämtning efter grovsanering.																								
Skyddsvärdesbeskrivning (Understruket – grund för prioritering)																								
Naturtyp skär och små öar med <u>stora grunda områden</u> . På landstranden finns inslag av låg vegetation. <u>Viktiga lekområden för abborre</u> . <u>Uppväxtområden för abborre, gös och gädda</u> .																								
<u>Häckningsområden för ejder</u> , rastlokal för änder bl. a. <u>bergand</u> .																								
Referens: Saneringsmanual för olja på svenska stränder, MSB																								

Nacka - B-prioriterade områden

Skyddsvärdens namn	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Lek och uppväxtområde för fisk												
Vandringsåsar för örning												
Häckning sjöfågel												
Övervintring sjöfågel												

Områdesbeskrivning

Färlede

Norr om Nacka kommun i Saltsjön:
Klass 1 prioriterad sjöväg, Baggensfjärden och Lännerstasundet:
Klass 3 Avsedda för mindre sjöfart.

Naturtyper

Dominerade strandtyper är vassbälten och strandängar. Grusstränder, sten- och klapperstenstränder förekommer.
Se MSBs Saneringsmanual:

- Vassbälten och strandängar, Känslighetsindex 9 (skala 0-9 där 9 har hög känslighet)
- Stenstränder Känslighetsindex 7
- Klapperstenstränder Känslighetsindex 4
- Grusstränder Känslighetsindex 3

Känslig tid
Sanering kan utföras

Skydds- och saneringsaspekter i strandzonen

Hög prioritet för att förhindra oljepåslag genom t.ex. barriärlänsor och strandräckning. Olja i vegetation ska i möjligaste mån tas bort manuellt.

Vid små oljemängder:

Överväg naturlig återhämtning.

Vid större oljemängder:

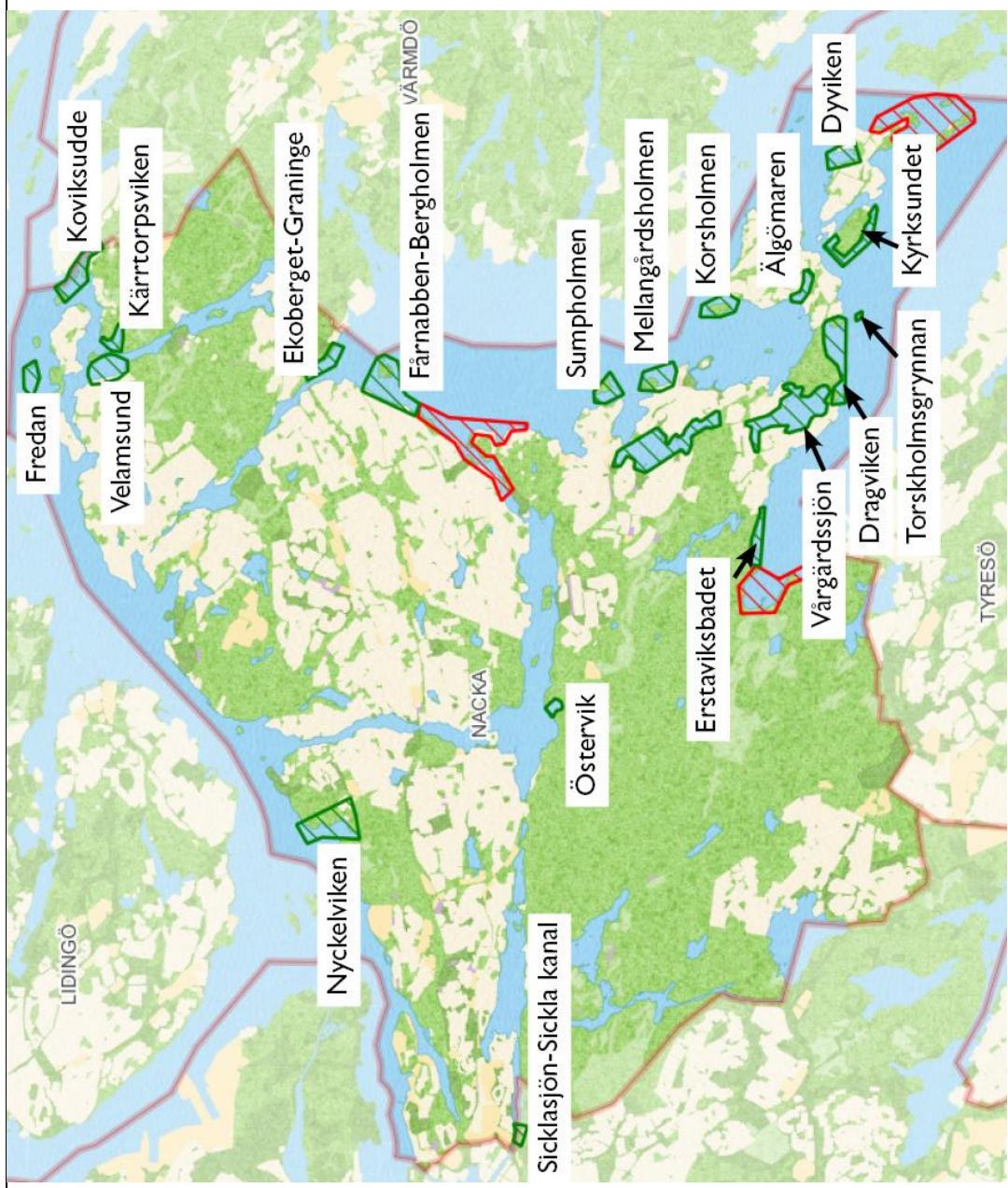
Vassbäten och strandängar

- Manuell upptagning med handredskap, gärna från båt som lämpar sig för grunda vatten.
- Undvika att trampa ner oljan eller på annat sätt trycka ner oljan i sedimenten.
- Lägg ut spänger som gångstigar för att förhindra trampskador.
- Klibbig olja bör tas upp manuellt eller täckas.
- I vissa fall kan oljan styras till bredare vassbältesområden som växer tillräckligt djupt och fungera som "naturlig läns".
- Nedoljad vass kan sedan tas bort och brännas. Möjligheten att genomföra åtgärden bör bedömas från fall till fall och ske efter expertsamråd.

Grus-, sten- och klapperstenstrands

- Manuell upptagning med handredskap i första hand.
- Flodning eller lågtryckspolning med kallvatten vid ytlig olja kan övervägas. Uppsamling och upptagning av den nedspolade oljan i vattnet med barriärlänsor, absorptionslänsor och upptagare.
- Bark eller torv kan läggas ut efter grovsanering om kladdig olja finns kvar. Ev. inarbetsning av bark/torv med borstar om hög saneringsgrad krävs.
- Naturlig återhämtning efter grovsanering.

Översiktskarta

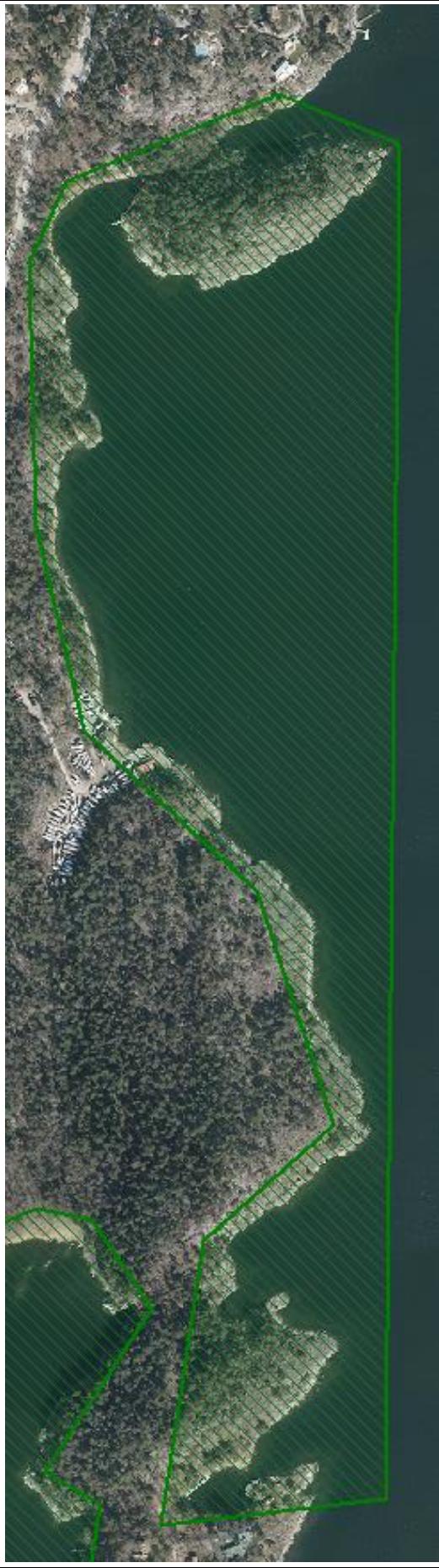
I detta informationsblad beskrivs endast de områden som är grönstrerade i denna karta.

Rödrasterade områden är regionalt/ primärt prioriterade och beskrivs på särskilda blad

Beskrivning av skyddsvärden

Dragviken

Viktigt fågelområdet och marinbiologiska naturvärden. Knipor och skrakar häckar framför allt är på Svärdsö och Skogsö.

Dyviken

Uppväxtområden för gös, gädda och abborre.
Lekområde för abborre.
Ejder finns i området.

Ekoberget/Granninge

Svårsanerade stenstränder.
Området har höga
marinbiologiska naturvärden.
Viktiga lek- och
uppväxtområden för fisk.
Uppväxtområden för gös,
gädda och abborre.
Lekområde för abborre.

Naturreservat och Natura
2000-område.

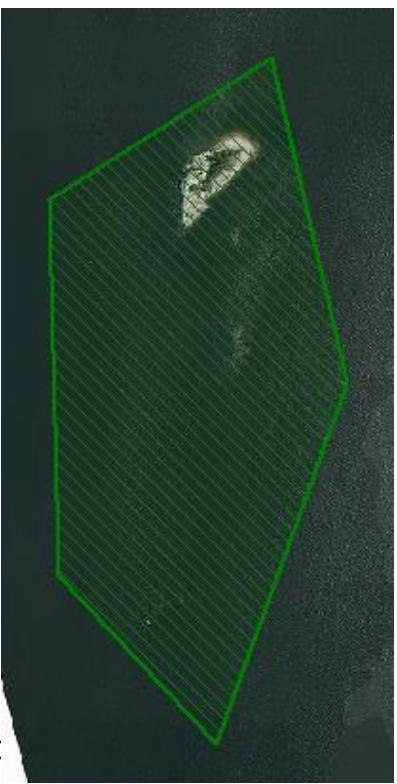
Erstaviks badet

Uppväxtonråden för gös och abborre. Ejder finns i området. Välbesökt sandstrand, badande från hela Stockholmsområdet.

Fredan

Uppväxtonråden för abborre.

Fårnabben och Bergholmen

Området har höga marinbiologiska naturvärden.

Viktiga uppväxtområden för gädda, gös och abborre.

Långgrunda områden med mycket vassvegetation.
Mycket fågel i vassområden, bl.a. ejder.

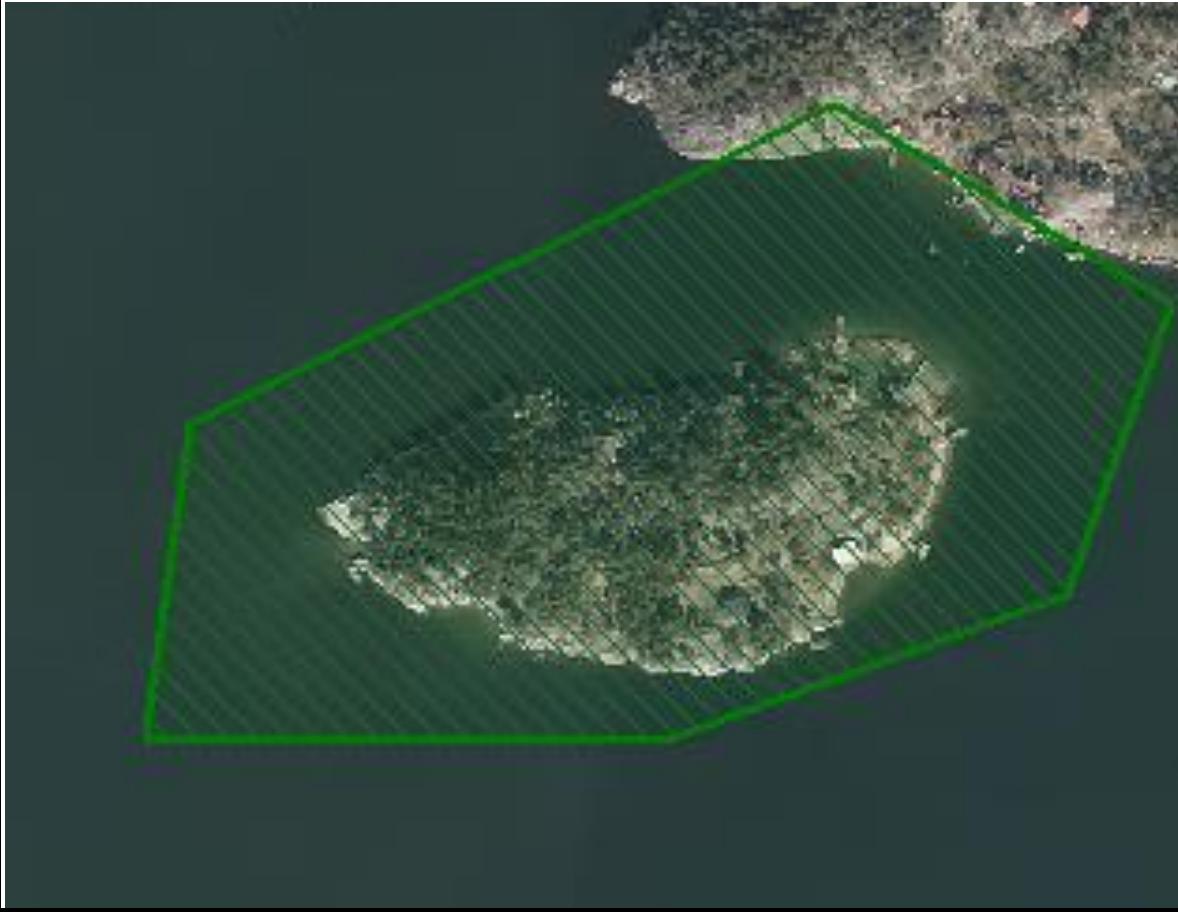

Korsholmen

Mycket grunda områden med låg vegetation.

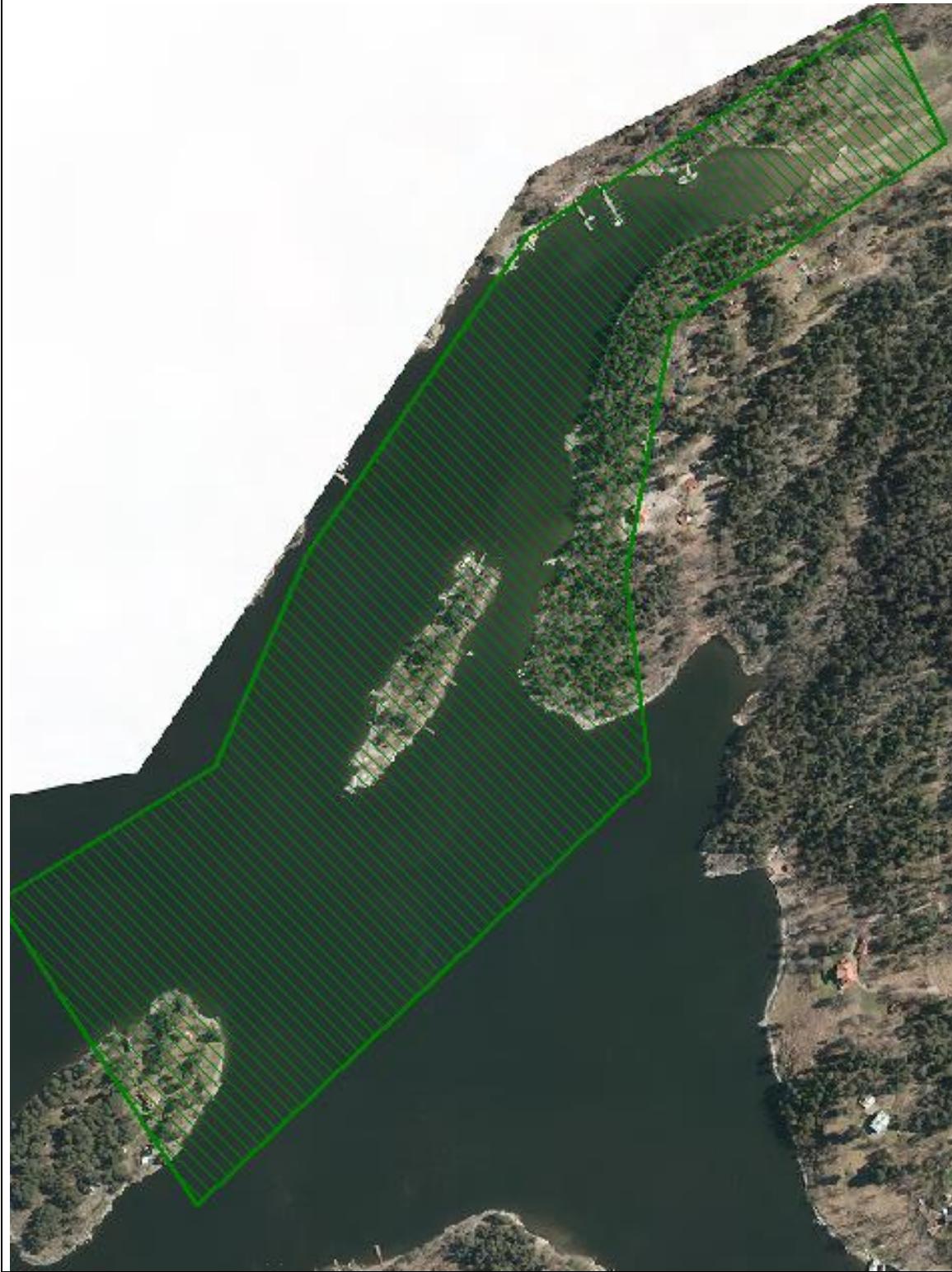
Ejder.

Uppväxtområde för gös.

Koviksudde

Stor grund vik med strandängar och vassbälten, säv och flytbladsväxter.
Marin estuarie.
Uppväxtområde för gös, gädda och abborre. lekområde för abborre.

Kyrksundet

Stort grunt sund.

Området har höga marinbiologiska naturvärden.

Viktiga lek- och uppväxtområden för fisk.
Uppväxtområde för gös och
gädda samt lekområde för strömming.

Kärrtorpsviken

Område med höga marinbiologiska naturvärden.

Stor grund vik med fuktig strand.

Säv, vass och flytbladsväxter.

Förutsättningarna finns för att området kan utgöra ett viktigt lekområde för fisk. Uppväxtområde för gös och gädda.

Ovanligt habitat inom kommunen.

Mellangårdsholmen

Mycket grunda bottnar med fuktig strand, säv,
vass och flytbladsväxter.
Uppväxtområde för gädda.
Ejder finns i området.

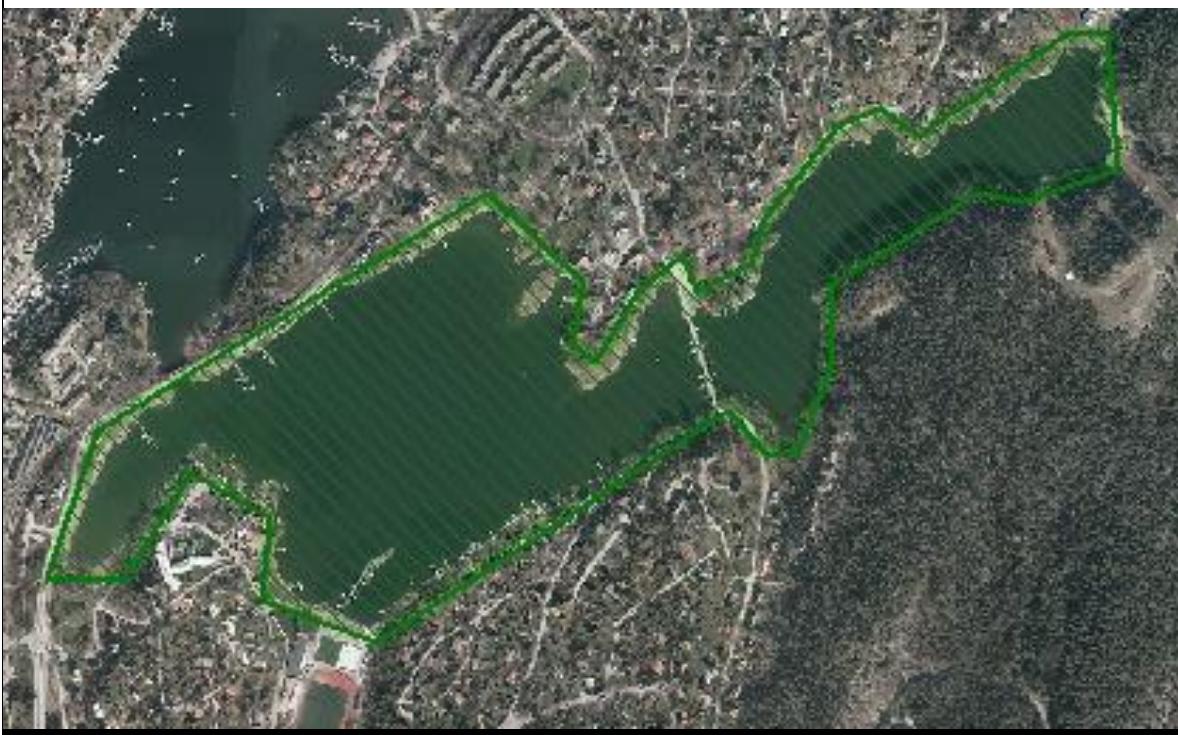
Neglingemaren

Stor grund trösklad vik, med säv, vass och flytbladsväxter.

Ovanligt habitat inom kommunen.

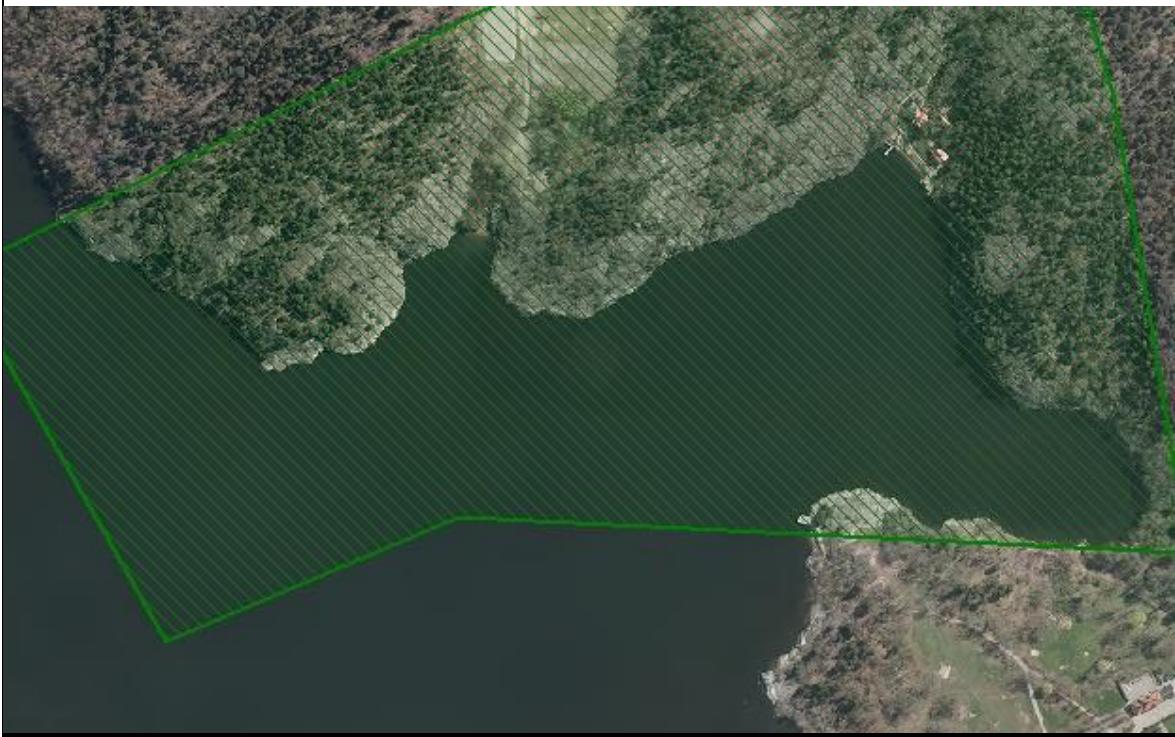
Viktiga lek- och uppväxtområden för fisk.

Ejder finns i området. Naturreservat.

Nyckelviken

Skyddat grunt område med låg vegetation.
Uppväxtområde för gädda och gös.

Sicklasjön/ Sickla kanal
Vandringsled för laxfiskar upp mot Järlasjön.

Sumpholmen

Grunt område med
fuktig strand.

Uppväxtområde för gös
och abborre.

Häckning av flera
fågellarter på
Furuholmen och
Sumpholmen, bl.a.
ejder.

Torskholmsgrynnan:

Området har höga marinbiologiska naturvärden. Tidigare mycket ejder.

Velamsund

Stor grund skyddad vik med fuktig strand.

Säv, väss och flytbladsväxter.

Uppväxtområden för gös och gädda. Lekområden för abborre.

Naturreservat.

Vårgärdssjön

Trösklad vik med säl, vass och flytbladsväxter.
Har höga marinbiologiska naturvärden och utgör ovanligt
habitat inom kommunen.
Viktiga lek- och uppväxtområden för fisk.
Vårgärdssjöns utlopp till Baggensfjärden är ett viktigt
område för fågel vintertid, bl. a. ejder.

Älgönaren

Säv, vass och flytbladsvegetation. Viktigt lek- och uppväxtområden för fisk. Uppväxtområde för gös och gädda samt lekområden för abborre.
Området har höga marinbiologiska naturvärden och utgör ovanligt habitat inom kommunen.

Ostervik

Långgrunt område med säl, vass och flytbladsväxter. Uppväxtområde för gädda. Lekområde för abborre.
Avrinning från Erstavik är ett möjligt vandringsområde för öring.

Referens: Saneringsmanual för olja på svenska stränder. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

5.8. Förslag på nödhamnar och lätsanerade vikar i Nacka kommun

Det finns varken några utpekade nödhamnar eller lätsanerade vikar s.k. ”offervikar” i oljeskyddsplanen.

Nödhamn

Det finns inga utpekade nödhamnar i Nacka. Hamnarna i Nacka kommun är generellt inte lämpliga för att ta emot större fartyg i behov av nödhamn. Den största djuphamnen i Nacka finns vid Telegrafbergets f.d. oljehamn. Inseglingen till Stockholm och Bergs oljehamn är utmed Nackas norra kustlinje kantad av känsliga kuststräckor och ett läckande fartyg i innerskärgården skulle innehåra stora och svåra saneringsoperationer med effekter på flera samhällsfunktioner.

Offervik

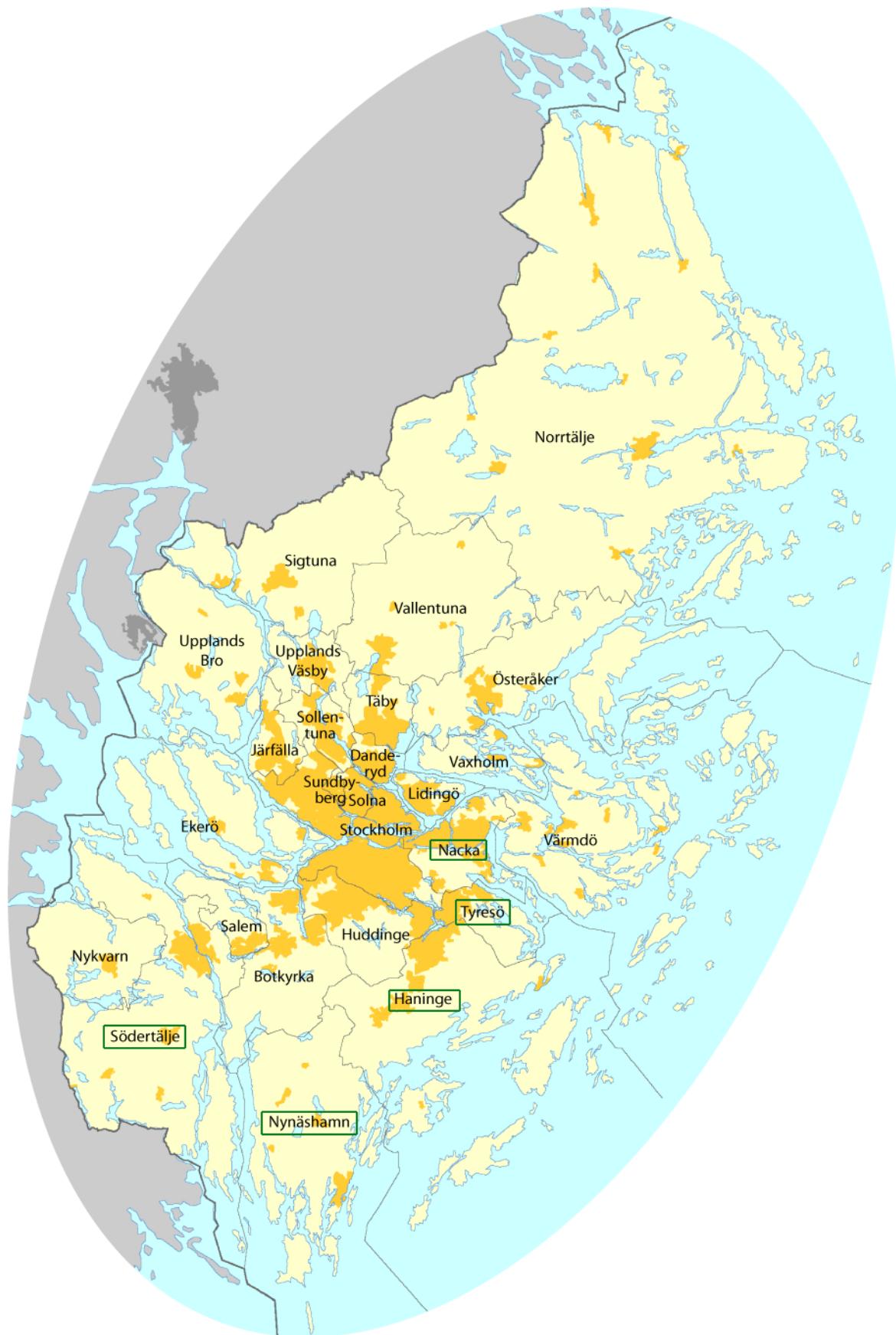
Det finns inga dokumenterade offervikar i Nacka. Om det inte finns en lämplig hamn för ett nödställt fartyg kan en grundsättning för att undvika att fartyget sjunker bli aktuell. Då kan en offervik vara ett alternativ till en vanlig hamn. En offervik behöver ha en utformning som lämpar sig för avspärrning och grundstötning. Infrastrukturen till viken bör vara god och några särskilt känsliga naturvärden ska inte finnas.

OLJESKYDDSPLAN I NACKA KOMMUN

Stockholms län med de samverkande kommunerna markerade

Prioriterade skyddsvärda områden Nacka kommun

Högt naturvärde enligt Nacka kommun

Prioriterade områden (Sweco/Calluna)

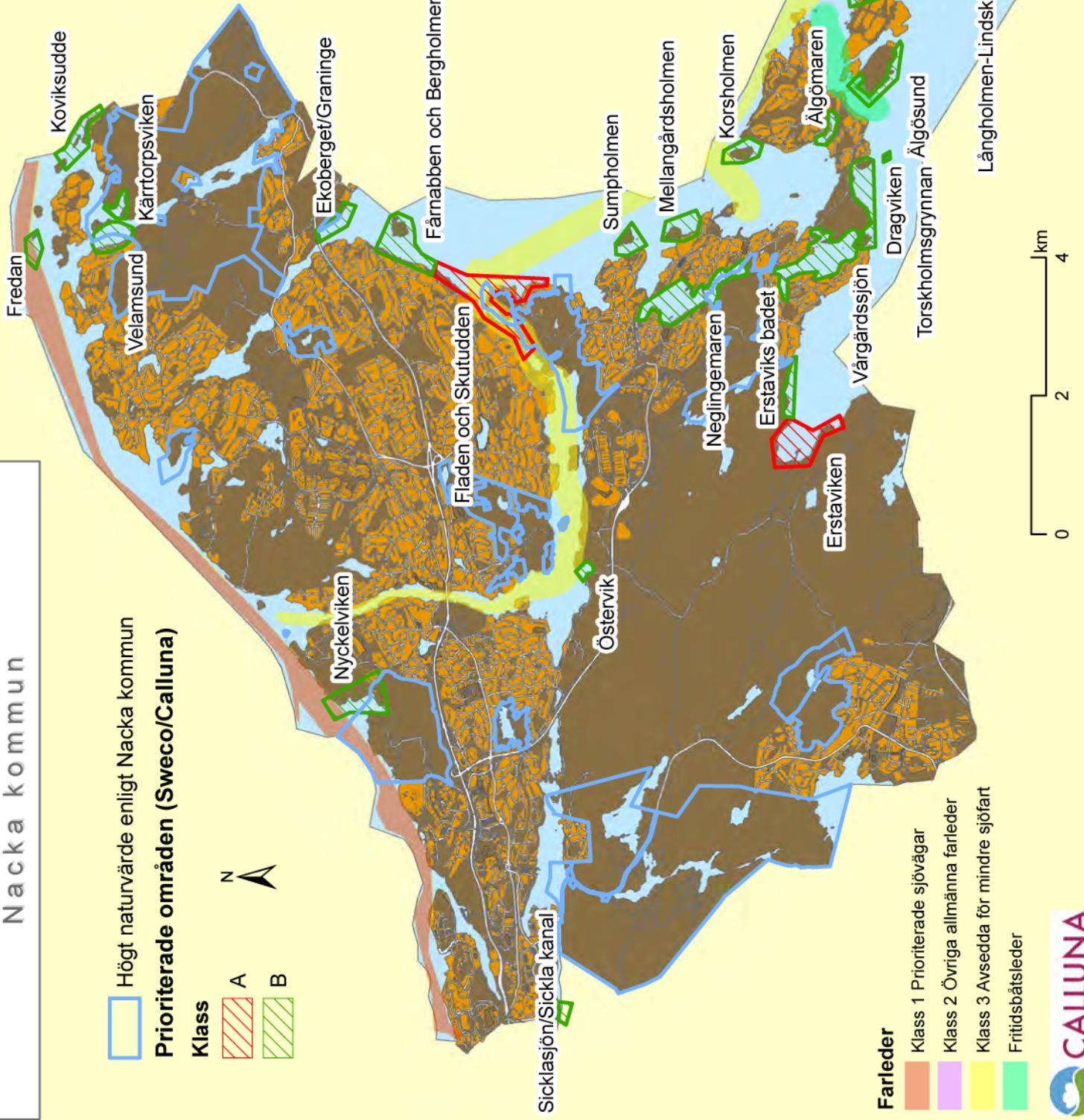
Klass

A

B

Områden
1. Erstaviken - PRIO A
2. Fladen och Skutudden - PRIO A
3. Långholmen-Lindskär - PRIO A
4. Velamsund
5. Koviksudde
6. Sumpholmen
7. Mellangårdsholmen
8. Korsholmen
9. Dyviken
10. Fredan
11. Nyckelviken
12. Östervik
13. Erstaviks badet
14. Neglingemaren
15. Värgårdssjön
16. Dragviken
17. Torskholsgrynnan
18. Älgönaren
19. Farnabben och Bergholmen
20. Ekoberget/Graninge
21. Kärrtorpsviken
22. Sicklasjön/Sickla kanal
23. Långholmen-Lindskär

GENERELL OLJESKYDDSPLAN

Oljeskyddsplan för fem kommuner på Södertörn; Haninge, Nacka, Nynäshamn, Söderälje och Tyresö

I samverkan med Södertörns brandförsvarsförbund

Uppdragsnummer 1150802000

Stockholm 2011-06-22

Sweco Environment AB

Sthlm Natur och Miljö

Eva Blidberg
Ingrid Håstad
Petra Wallberg

1 (20)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Bakgrund och syfte	4
2	Ansvar	5
2.1	Kommunal räddningstjänst	5
2.2	Kommunen	6
3	Bekämpning och sanering	7
3.1	Metoder till havs	7
3.2	Metoder i strandzonen	7
3.3	Saneringsavslut	8
3.4	Hälsoskydd och arbetsmiljö	9
4	Avfall vid sanering	9
4.1	På plats	10
4.2	På väg	10
4.3	Mellanlagring	10
4.4	Slutstation	11
4.5	Döda djur	11
5	Hamnar	11
5.1	Nödhamn för haverist	11
5.2	Lättsanerade vikar	12
6	Miljö	12
6.1	Natur	12
6.2	Utgångspunkter för prioriteringar	13
6.3	Djur	13
7	Information	14
8	Ekonomi	14
8.1	Ersättning	14
8.2	Upphandling	15
9	Dokumentation	15
9.1	Före insats	15
9.2	Under insats	16
9.3	Efter insats	16
10	Utvärdering av oljeskyddsinsats	16

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

11	Juridik	16
12	Referenslista och länkar till aktuella hemsidor	20

1 Bakgrund och syfte

Konsekvenserna av ett oljeutsläpp till havs är många; kustzonen med sitt växt- och djurliv skadas, stränder förörenas och havsbottnar påverkas negativt. Oljeutsläpp kan också få stora socioekonomiska konsekvenser med effekter på flera funktioner eller näringar, t.ex. dricksvattenförsörjning respektive turism.

Kommunen har en viktig roll vid ett oljeutsläpp och då främst räddningstjänsten som har ansvaret för räddningstjänstinsatsen. Saneringsfasen är inte reglerad enligt lag.

Miljöbalken ger verksamhetsutövaren ansvaret men enligt praxis är det kommunen som genomför efterföljande saneringsåtgärder på strand och i hamnar. Saneringsfasen startar normalt när oljan har hamnat på stranden och läget inte nämnvärt kan förvärras. Då avslutar räddningsledaren från den kommunala räddningstjänsten deras insats och lämnar över ansvaret till en av kommunen utsedd saneringsledare.

Målsättningen med kommunens oljeskyddsberedskap är att ha förmåga att bekämpa den olja som når land efter ett utsläpp till havs och för att minimera ekologiska och socioekonomiska följer. Den nationella inriktningen för svensk oljeskyddsberedskap ska vara dimensionerad till 10 000 ton (1). Det baseras på ett troligt scenario där en sektion av en oljetank, vilken omfattar ca 10 000 ton olja, springer läck. Under goda omständigheter brukar Kustbevakningen generellt klara av att ta upp ungefär 80 % av oljan till havs. De vanligaste fartygen som transporterar olja på Östersjön har en kapacitet på 100 000 ton men det förekommer fartyg med kapacitet på upp till 200 000 ton.

Oljeskyddsplanen är framför allt tänkt att användas under kommunens beredskapsarbete och som ett stöd för saneringsarbetet efter ett större oljepåslag, men den kan även användas vid mindre oljepåslag. Beredskap innebär ett aktivt arbete med att förbereda olika verksamheter inför möjliga scenarior där dessa kan komma att bli berörda. Med kemikalier avses här oljeliknande kemikalier som är sanerbara och uppträder i naturen på motsvarande sätt som olja. Ett utsläpp av vattenlösliga kemiska ämnen, som exempelvis många bekämpningsmedel, kan därför inte hanteras med användande av enbart oljeskyddsplanen.

Kommunen har ingen skyldighet att upprätta en oljeskyddsplan, men med en i förväg fastställd organisation med definierade ansvarsområden, möjliga åtgärder för räddningsinsats, saneringsfas, och uppföljning samt att nödvändiga avtal finns på plats, ökar möjligheten för en lyckad och effektiv insats både vad det gäller resursanvändning och kostnader. Det är viktigt att planen är väl förankrad inom organisationen för att den ska uppfylla sitt syfte. Det är därför angeläget att den uppdateras regelbundet och används vid övningar.

Pärmen "Kommunens oljeskydd" (2) bör finnas tillgänglig hos kommunen som ett komplement till oljeskyddsplanen. Den är utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och innehållet finns att hämta på MSB:s hemsida (3). I pärmen finns mer detaljerad information om t.ex. hur frivilliga deltagare i oljeskyddsinsatsen ska haneras. Pärmen bör användas både för att inhämta kunskap i förberedande syfte, vid oljeskyddsövningar och om det inträffar en oljeolycka till havs.

2 Ansvar

Vid en oljeskyddsolycka fördelas ansvaret mellan flera olika myndigheter på central, regional och lokal nivå (figur 1). För att en oljeskyddsinsats ska bli framgångsrik krävs ett gott samarbete mellan olika aktörer.

Figur 1. Aktörer och dess ansvar i olika skeden. Tidsmässigt kan de olika aktörernas arbete pågå samtidigt beroende på omständigheterna kring utsläppet och dess påföljder. LSO; Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Kustbevakningen är den myndighet som först är på plats när en oljeolycka till havs sker och de har ansvaret för att minska konsekvenserna av olyckan. Första prioriteten är därför att minimera utsläppet och ta upp så mycket olja som möjligt ute till havs.

Räddningstjänsten ansvarar för bekämpning i strandzonen och i hamnar. Juridiskt sett går gränsen mellan Kustbevakningens ansvarsområde (statligt vatten) och räddningstjänstens ansvarsområde vid strandlinjen, men i praktiken sker ett samarbete mellan statlig och kommunal räddningstjänst och gränsen är flexibel. Hänsyn tas till vilka praktiska förutsättningar respektive part har.

I följande avsnitt presenteras kommunens oljeskyddsarbete. I dokumentet "Roller inom organisationen" presenteras också de övriga aktörerna som ingår eller kan ingå i den nationella oljeberedskapen.

2.1 Kommunal räddningstjänst

Kommunen ska enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor svara för räddningstjänsten inom sitt område. Den kommunala räddningstjänsten är skyldig att ingripa om det finns behov av ett snabbt ingripande. Olja som hotar att nå stränder betraktas normalt som skäl för räddningstjänst. Om oljan redan nått stranden och skadan inte kan förvärras är insatsen en fråga om sanering. Oljesanering av stränder är inte reglerad i någon lag, men praxis är att kommunen ansvarar för sitt geografiska område.

Räddningstjänst

Den första fasen av bekämpningsarbetet vid ett oljeutsläpp räknas som räddningstjänst och genomförs för att förhindra och begränsa skador. Fasen är inriktad på tre delar:

- Förebyggande åtgärder gällande olja
- Skadeavhjälplande åtgärder gällande olja
- Upprätthållande av ordinarie räddningstjänstverksamhet

Räddningstjänstinsatsen definieras enligt följande:

**"Akut omedelbar åtgärd för att förhindra skador på liv, egendom och miljö.
Åtgärd kan utgöras av inlänsning, dukning, upptagning mm. Insatsen beslutas
och följs upp av räddningsledaren"**

2.2 Kommunen

Sanering

Saneringen är enligt praxis kommunens ansvar. Saneringsledaren tar över ansvaret från räddningstjänstledaren. Saneringsledaren har stöd av flertalet personer inom den upprättade organisationen som upprättats i och med oljeolyckan. En del kommuner upphandlar tjänsten som saneringsledare men även då är det kommunen som avgör om, var och hur mycket som ska saneras. MSB har fem stycken mobila oljeskyddsfordrån som kan bistå kommunen vid oljeolyckor. Oljeskyddsfordrån ska stödja den kommun som drabbats av utsläpp av olja vid strandkanten i statliga vatten. Stödet består av materiella och personella resurser vilka rekvireras av den kommunala räddningstjänst- eller saneringsledaren.

Förråden finns belägna i Umeå, Botkyrka söder om Stockholm, Karlskrona, Vänersborg och på Gotland. Mer information om oljeskyddsfordrån, vilka resurser de fogar över och kontaktuppgifter finns i pärmen "Kommunens oljeskydd" (2) och på MSB:s hemsida (3).

Begreppet sanering kan definieras enligt följande:

"Olja får enbart finnas i begränsad omfattning på land och i vatten (enstaka klumpar). De uppkomna skadorna på egendom och miljö ska inte kunna förvärras på kort sikt när saneringen avslutats. Saneringen kan innebära att ett skadat område återställs så långt det är realistiskt möjligt till de förhållanden som fanns före olyckan. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen eller någon annan utsedd förvaltning avgör om sanerings ska ske och när saneringen kan anses vara avslutad."

3 Bekämpning och sanering

Det finns flera olika typer av saneringsmetoder som kan tillämpas vid en oljeolycka. Val av saneringsmetod är beroende av strandtyp, oljans egenskaper och mängden olja, väderförhållanden samt skadeplatsens tillgänglighet. Generellt gäller att ju tidigare och mer kraftfullt man kan sätta in insatser mot ett oljeutsläpp, desto större är chansen att bekämpningen blir framgångsrik. Organiserade initiativ från allmänheten att sanera bör inte förekomma.

3.1 Metoder till havs

Till havs är det viktigt att så fort så möjligt förhindra och begränsa utsläppets omfattning genom att pumpa olja från det skadade fartyget till annat fartyg eller genom att täta läckande tankar. För att begränsa spridningen används länsor och mekaniska metoder och för att undvika att oljan når land inriktas arbetet på att ta upp så mycket som möjligt av oljan ur vattnet.

Möjligheterna att framgångsrikt bekämpa ett oljeutsläpp till havs beror till största delen på vilka fysikaliska och kemiska egenskaper oljan har samt hur snabbt bekämpningsinsatsen påbörjas och resurser byggs upp. Tillgång till lämplig utrustning och metoder, personalens utbildning och träning samt väderförhållandena på platsen är också avgörande faktorer.

3.2 Metoder i strandzonen

För att förhindra att oljan når stränderna kan olika typer av insatser användas vilka utförs av räddningstjänsten:

1. Styra oljan med hjälp av länsor till mindre känsliga områden
2. Lägga ut strandskyddsdukar på stränderna för att minimera skador på känsliga områden.

Om olja ligger på stränderna finns tre typer av metoder för att sanera:

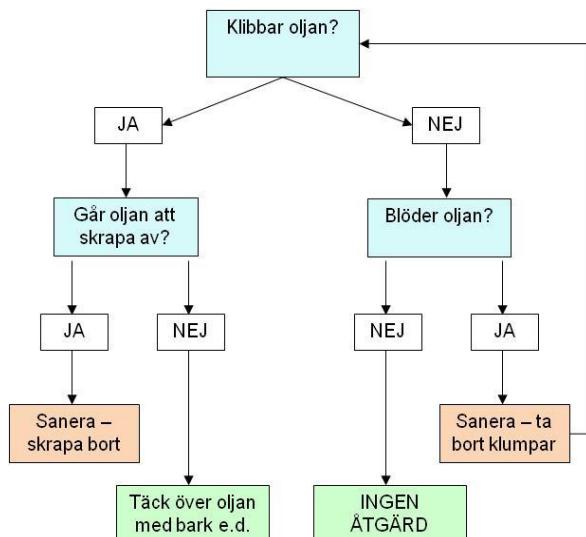
1. Vid strandtvättning används vatten av olika temperatur för flodning eller hög- eller lågtrycksspolning. Rengöring kan även ske genom blästring med sand.
2. Vid mekanisk upptagning kan oljan tas upp i det förorenade området med hjälp av manuella eller maskinella metoder. Manuell upptagning sker med handverktyg, medan maskinell upptagning görs med hjälp av vakuumsugar, strandrengörare, frontlastare och liknande utrustning.
3. Påskyndad biologisk nedbrytning innebär en tillsatts av näringssämnen för att stimulera tillväxten hos de mikroorganismer som bryter ner oljan på naturlig väg.

I vissa fall är det bäst att lämna oljan orörd och låta den løsas upp och brytas ner på naturlig väg. Naturlig återhämtning kan tillämpas om området är svårtillgängligt eller om sanering skulle skada mer än att låta naturen återhämta sig själv.

I pärmen "Kommunens oljeskydd" finns en *Saneringsmanual för olja på svenska stränder* som beskriver lämpligast saneringsmetod beroende på typ av olja, årstid och strandtyp. "Kommunens oljeskydd" och saneringsmanual kan laddas ner från MSB:s hemsida, www.msb.se.

3.3 Saneringsavslut

Beslut om lämplig slutpunkt för sanering är svår och omdebatterad och många diskussioner har kretsat kring frågan "Hur rent är rent?". Sanering av olje- och kemikalieutsläpp utförs idag huvudsakligen med utgångspunkt från socioekonomiska aspekter och inte med hänsyn till miljö. Ur ett miljöperspektiv kan ofta en viss mängd olja lämnas kvar på stranden eftersom saneringen i sig kan innebära en omild behandling av miljön. I MSB:s saneringsmanual (4) som ingår i pärmen "Kommunens oljeskydd" (2) rekommenderas lämpliga slutpunkter för sanering utifrån olika strandtyper. Rekommendationerna kan vara till stöd när det ska tas beslut om att avsluta saneringen.

Figur 2. Schematisk bild över beslutsvägar när saneringen bör avslutas (5).

Det finns enkla och snabba metoder för att avgöra när saneringen kan avslutas som ska kunna användas i fält under pågående saneringsinsats (Figur 2, referens 5). En sammanfattning av metoderna finns i ett dokument som heter *Vertigysmanual Strandsanering* i pärmen "Kommunens oljeskydd". De parametrar som bäst beskriver oljans potential att spridas vidare och påverka miljön är "klibbighet", "avskrapbarhet" och "blödning". Med klibbighet avses om t.ex. en fågel blir kletig i kontakt med oljan.

Klibbighetstest utförs med ett tryck om $0,1 \text{ kg/cm}^2$ (motsvarar trycket från en större fågel t.ex. svan) och klibbigheten avläses på en duk av teflon. "Avskrapning" är en mängdmetod, som visar på om olja skavs av vid kontakt eller inte och testas med en skrapa med avrundad bas. "Blödning" anger. Om klibbig olja tränger fram ur torkad olja vid ökad temperatur och testas genom upphettning.

3.4 Hälsoskydd och arbetsmiljö

Vid ett oljeutsläpp och under efterföljande sanering är det viktigt att de som arbetar med oljan har kunskap om den hälsopåverkan oljan kan medföra (6). Under en räddningstjänstinsats/saneringsinsats har arbetsledaren ett samordnande arbetsmiljöansvar för personalen. Detta inkluderar även frivilliga som arbetar med sanering. Riktlinjer för arbetsmiljö och skyddsåtgärder ska sammanställas, utifrån riskanalys, med krav på skyddsutrustning och fysisk hälsostatus hos personalen.

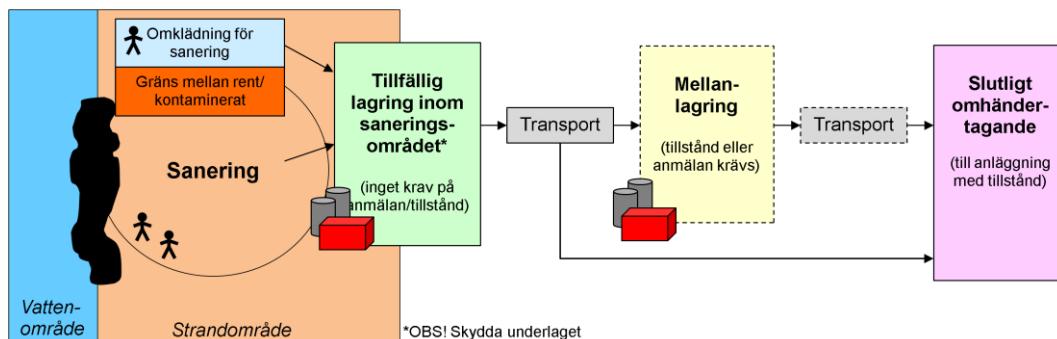
De som arbetar under saneringsinsatsen måste ha tillgång till mat och dryck, möjlighet att vila samt tillgång till tvätt och rengöring av kläder. En mall för avtal med frivilliga bör finnas klar att använda.

Olja innehåller hälsovådliga ämnen såsom t.ex. polycykiska aromatiska kolväten (PAH:er) och tungmetaller. Olja kan även innehålla lättare organiska ämnen som vid varmare förhållanden går upp i luften och då ger upphov till lukt och irritation. Möjliga exponeringsvägar är via inandning, mag- tarmkanalen eller upptag via huden. De hälsoeffekter som dokumenterats från större internationella saneringsinsatser är främst huvudvärk, irritation i ögon och hals samt på hud. Ämnena kan vara cancerogena och direktkontakt med oljan ska därför undvikas.

Förutom hälsorisker orsakade av oljan, kan saneringsarbetet vara mycket arbetskrävande och utföras i miljöer som innehåller stora risker för olycksfall, exempelvis hala klippor, varierande väderlek och tunga lyft.

4 Avfall vid sanering

När oljan nått land och saneringen påbörjas kommer stora mängder avfall att bildas. En schematisk bild över avfallshanteringen vid sanering visas i figur 3. Avfall innehållande olja klassas som "farligt avfall". I senare skeden av saneringen kan länsstyrelsen göra bedömningen att avfall som innehåller låga halter av olja inte längre anses som "farligt". Det är det viktigt att hanteringen utförs på ett sådant sätt att det inte sker en sekundär kontaminering. Det är en fördel om kommunen använder de entreprenörer som har avtal med kommunen sedan tidigare både vad det gäller lagring, transporter och omhändertagande. Ett oljeutsläpp är inte tillräckligt skäl att frångå Lag (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU). För att underlätta hanteringen bör arbetet ske med få mellanhänder och med enkel logistik. Mer information om avfallshantering vid oljeolyckor finns i en rapport från MSB (7).

Figur 3. Schematisk bild över hantering av oljeavfall vid sanering i strandzonen.

4.1 På plats

Det finns inga krav om anmälan eller tillstånd för att tillfälligt lagra det oljebländade avfallet vid saneringsområdet¹. För att förhindra sekundär kontaminering under lagring bör man lagra avfallet i tätta containrar eller på tätt underlag. Lagring direkt på mark bör endast ske om särskilda skäl finns. För att underlätta hanteringsprocessen bör avfallet sorteras från början. Rengöring av containers och kontaminerad utrustning ska ske där förorenat vatten kan omhändertas på ett miljömässigtsätt.

4.2 På väg

För transport av farligt avfall krävs tillstånd enligt 26 § Avfallsförordningen (2001:1063) i miljöbalken. Länsstyrelsen har fullmakt att bevilja dessa tillstånd. Den som lämnar över avfallet har en skyldighet att kontrollera att transportören har tillstånd att hantera farligt avfall. Detsamma gäller när transportören ska överlämna avfallet till mottagaren.

4.3 Mellanlagring

Om lagringen sker på annan plats än vid saneringsområdet är det en fråga om mellanlagring av farligt avfall, vilket är anmälnings- eller tillståndspliktigt enligt 9 kap. miljöbalken (1998:808). Vid anmälningsplikt måste anmälan lämnas in i god tid innan mellanlagringen inleds. Om tillstånd erfordras måste en ansökan göras innan verksamheten påbörjats. För effektiv bekämpning och sanering vid stora oljeolyckor är en avgörande förutsättning att identifiera möjliga mellanlagringsplatser redan vid beredskapsplaneringen, där oljan kan lagras innan den transportereras till slutstation för behandling eller deponering. I praktiken innebär det att redan befintliga områden med tillstånd används. Dessa föreslagna mellanlagringsplatser bör stämmas av med länsstyrelsen och om anmälan eller tillstånd är tillämpligt i respektive fall.

¹ Tillfällig lagring ska inte förväxlas med "mellanlagring av farligt avfall" som är ett begrepp i miljöbalken kopplat till vissa krav enligt lagstiftningen (se avsnitt 4.3).

4.4 Slutstation

Vid ett större oljepåslag finns risken att kvoten för mellanlagring på kommunens egen avfallsanläggning kommer att fyllas. Det krävs därför ett samarbete med regionala anläggningar lämpliga för omhändertagande av avfall.

4.5 Döda djur

Oljenedsmedade djur ska samlas in och föras bort så att inte oljan sprider sig vidare i naturen, Döda fåglar klassas som riskavfall.

För att förbättra kunskapen om oljeskadad fågel kan data insamlas om antal, arter, ålder osv. Forskare kan även vara intresserade av att obducera djuren för att få mer information om oljans påverkan. Detta sker i nuläget inte rutinmässigt.

Vissa sällsynta djur och fåglar räknas som statens vilt, t.ex. örnar, skärflicka, sällsynta doppingar, salskrake, utter och valar (tumlare). När dessa påträffas döda ska polisen underrättas och djuren märkas, packas och sändas till Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm.

5 Hamnar

Hamnar kan vara en resurs för upptagning och omlastning av förorenat material. Tillgängligheten till hamnen och kvaliteten på infrastrukturen är en avgörande faktor för att lastbilar ska ha möjlighet att hämta materialet för transport vidare till mellanlagringsstation.

För hamnar som riskerar att förorenas av oljebältet är det i många fall önskvärt att försöka spärra av hamnområdena. Hamnar är ofta svårsanerade och de båtar som befinner sig där riskerar att bli nedsmutsade. En avvägning måste göras mellan att undvika detta och den eventuella konflikt som kan uppstå när fartygs- och båttrafik förhindras.

5.1 Nödhamn för haverist

Transportstyrelsen får i enlighet med kap. 7, 5 § Lag (1980:424) om åtgärder mot föroreningar från fartyg, ta beslut i likhet med ovanstående. Beslut får i enlighet med 7 kap. 3 § Förordning (1980:789) om åtgärder mot föroreningar från fartyg, meddelas av Kustbevakningen, om Transportstyrelsens beslut inte kan avvaktas.

Kommunen kan föreslå möjliga nödhamnar i sin oljeskyddsplan men eftersom varje olycka har olika förutsättningar måste bedömningen av lämplig nödhamn vara flexibel. Olyckstyp, årstid, vind och strömmar kan påverka lämpligheten som nödhamn. Om nödhamnar föreslås i oljeskyddsplanen bör hamnarnas läge beskrivas med avseende på från vilka vindar hamnarna är skyddad samt vilket djupgående hamnarna innehåller.

5.2 Lättsanerade vikar

Lättsanerade vikar kan användas för att Kustbevakningen ska kunna sätta ett nödställt fartyg på grund för att undvika att fartyget sjunker. Dessa områden kan vara ett alternativ till en hamn. Vikarna kan också användas för att länsa in olja för att på så sätt förhindra att den når mer värdefulla naturområden eller mer svårsanerade miljöer.

Viken bör ha en geografisk utformning som lämpar sig för grundstötning och avspärrning. Några känsliga naturvärden bör inte finnas i området och om möjligt bör infrastrukturen till viken vara god.

Kommunen kan föreslå lättsanerade vikar i sin oljeskyddsplan. Liksom för nödhamnar bör bedömningen av lämpliga vikar vara flexibel med avseende på oljeolyckans omfattning och andra yttrre omständigheter.

6 Miljö

Syftet med en saneringsinsats är att minska skadeverkningar på djur och natur vid ett oljeutsläpp. Stöd och kunskap kan erhållas från t.ex. kommunens miljö- och hälsoskyddsförvaltning, länsstyrelsen, Naturvårdsverkets oljejour eller från andra myndigheter och organisationer.

Tidiga analyser av olja och oljerelaterade ämnen i vatten, sediment och/eller vattenlevande organismer kan vara relevant för de områden där ett oljepåslag förväntas nå land om sådana uppgifter inte redan finns.

Om inte uppgifter om koncentrationer av oljerelaterade ämnen (t.ex. PAH:er och metaller) redan finns för ett aktuellt område där oljan förväntas nå land, kan det vara av vikt att inhämta sådan kunskap. Resultaten kan då fungera som referensvärdar vid en uppföljning av miljöeffekter och till underlag för riskbedömning i samband med saneringsarbetet. Kustbevakningen kan bistå med provtagningsmaterial och Naturvårdsverkets oljejour kan bistå med information om provtagningsmetodik och lämpliga analysparametrar.

6.1 Natur

Vid ett oljeutsläpp är målsättningen att försöka hindra/begränsa skador på miljön. I en situation där längre del av en kuststräcka riskerar oljepåslag måste alltid prioriteringar göras om var insatser ska sättas in i första hand. För att prioriteringarna ska kunna göras utan förseningar är det viktigt att berörda parter är överens om utgångspunkterna för prioriteringarna och har kännedom om särskilt skyddsvärda objekt.

Omfattningen av de skador som ett oljepåslag orsakar beror på flera olika faktorer som, mängd och typ av olja, årstid, vattentemperatur, drabbade områdens geografiska läge, bottenförhållanden och exponering för vågor. Skyddade vikar och grunda områden är t.ex. ofta mer känsliga för oljeskador än kuststräckor som är mer utsatta för vind och vågor.

Länsstyrelsens Digitala Miljöatlas (8) kan utgöra ett underlag för bedömning och prioritering av känsliga områden vid olika tidpunkter under året. Eftersom naturmiljön beskrivits innan ett oljeutsläpp kan informationen också vara till nytta när konsekvenserna av oljeutsläppet och saneringsinsatsens ska beskrivas,

Digitala Miljöatlasen finns tillgänglig på webbplatsen för Länsstyrelsernas GIS-tjänster (8).

Miljöatlas är ett bra verktyg vid planering, bedömning och prioritering av känsliga områden.

6.2 Utgångspunkter för prioriteringar

Vid ett oljepåslag är det saneringsledaren som i samråd med berörda parter fastställer prioriteringarna för skadeinventering, bekämpning och sanering. När prioriteringarna fastställs ska hänsyn tas till följande faktorer:

- Skadegrad
- Risker för bestående skador
- Förekomst av särskilt skyddsvärda objekt inom drabbade områden
- Drabbade områdens geografiska läge, bottenförhållanden och vågexponering
- Risker för störningar på djur- och fågelliv

6.3 Djur

Ett oljeutsläpp till havs får oftast stora konsekvenser på fågel- och vilt. Skadorna orsakas framförallt genom nedsmutsning eller kvävning och förgiftning. Räddningstjänsten bör ha en strategi för hur frågan om oljeskadad fågel- och vilt ska hanteras. Länsstyrelsen och Naturvårdsverkets oljejour kan bistå med råd och stöd. Även ideella organisationer som Katastrofhjälp för fåglar och vilt (Kfv) och Svenska blå stjärnan kan bistå med rådgivning. Deras huvudsakliga uppgift är dock att fånga och rehabilitera oljeskadad fågel och vilt, vilket kräver tillstånd från länsstyrelsen och Naturvårdsverket.

The Helsinki Commission (HELCOM (9)) rekommenderar att utrymme inom skadeplatsområdet ska ges till ideella organisationer för rehabilitering av oljeskadade fåglar och vilt. Deras intention är att detta finns med i den kommunala oljeskyddsberedskapen.

Staten ger i dagsläget ingen ersättning till kommunerna för kostnader som uppstått i samband med rehabilitering av fåglar. Enskilda organisationer kan dock under vissa förutsättningar söka ersättning från skadevållaren eller hos internationella oljeskadefonden (IOPC (10)).

De djur som inte bedöms kunna återföras till ett liv i frihet eller som inte går att fånga ska avlivas på ett vedertaget sätt. Vid behov av skyddsjakt bör samverkan ske mellan Kustbevakningen, kommunen, polis och skyddsjägare. Döda djur bör lagras i containrar för vidare transport till godkänd mottagning.

7 Information

Vid en krissituation kommer allmänheten, massmedia, medarbetare, myndigheter och organisationer att ställa stora krav på information. I sammanhangen brukar nämnas att 80 % av krishanteringsarbetet handlar om just information. En oljeolycka kan vara av medierintresse på både lokal, nationell och internationell nivå och en väl fungerande informationshantering är nödvändig för ett effektivt arbete. Om kommunen har en informationsavdelning bör dessa involveras i insatsarbetet så snart som möjligt.

Är det en olycka som drabbar flera kommuner kan länsstyrelsen eller annan central myndighet med fördel gå in och samordna informationsinsatserna. Vid en stor oljeolycka är den internationella bevakningen omfattande där presskonferenser och studiebesök ofta förfrågas.

8 Ekonomi

Ett oljeutsläpp till havs är en väldigt kostsam händelse för samtliga berörda parter. Att dokumentera och beräkna kostnader för sanering är relativt enkelt. Betydligt svårare är att beräkna de socioekonomiska kostnaderna med konsekvenser på diffusa värden som t.ex. skador på natur, minskad turism och effekter på näringslivet som också ska ingå i den totala kostnaden för oljeutsläppet. Socioekonomiska kostnader ersätts inte av staten.

8.1 Ersättning

Vid en oljeolycka till havs på statligt eller internationellt vatten har kommunen rätt till ersättning för sina kostnader i samband med oljeskyddsinsatsen på land. Kostnaderna regleras i 7 kap. 2§ i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor. Dessa kostnader inkluderar kostnader för räddningstjänst och sanering men inte kostnader för skador på miljön. Det allmänna rådet (SRVFS 2004:11) beskriver tydligt vad som gäller när en kommun söker ersättning av staten för saneringskostnader. Där framgår även vilken dokumentation som staten vill få in från kommunen. Staten ger i dagsläget ingen ersättning till kommunerna för kostnader som uppstått i samband med rehabilitering av fåglar och vilt. Enskilda organisationer kan dock under vissa förutsättningar söka ersättning från skadevållaren eller hos internationella oljeskadefonden (IOPC (10)).

Kostnader för bekämpning och sanering efter stora oljeutsläpp till havs ska bekostas av orsakande fartygs egen försäkring. I de fall denna inte täcker kostnaderna kan medel fås från en internationell fond (IOPC (10)) för skador efter oljeutsläpp från tankfartyg. För att få ersättning från fonden, måste det vara känt vilket fartyg som orsakat olyckan. Oljan som har kommit ut i havet måste vara så kallad beständig olja som t.ex. eldningsoljor eller råolja. Kostnader i samband med bekämpning och sanering av bunkerolja (fartygets drivmedel) som läckt kommer ut i havet ersätts inte från fonden. Mer information om ersättning för kostnader vid ett oljeutsläpp finns på MSB:s hemsida (3).

MSB är den myndighet som reglerar kostnaderna till kommunerna efter ett oljeutsläpp vilket innebär att MSB hanterar kommunens ansökan om ersättning. För att underlätta ansökan om ersättning är det viktigt att alla kostnader dokumenteras. Se avsnitt 9, Dokumentation.

8.2 Upphandling

När en saneringsinsats ska genomföras gäller Lag (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) för kommun och räddningstjänst. Utrymme finns dock för undantag och genomförande av så kallade direktupphandlingar. Direktupphandling får endast användas om upphandlingens värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl. Att det enbart har skett en oljeolycka räknas dock inte som synnerligt skäl för att kringgå LOU. Kommunens ekonomiavdelning eller upphandlingsenhet kan kontaktas för expertis gällande upphandling. Vissa avtal med kan behöva upprättas i förväg.

9 Dokumentation

Allt som sker i samband med ett oljepåslag ska noga dokumenteras i text och bild för att det efteråt ska gå att ta del av beslutsunderlag, ansvarsfördelning och underlag för kostnadsberäkning. Ansvarig för att dokumentationen genomförs är räddningsledaren respektive saneringsledaren. Det är av största vikt att dokumentationen säkerställs vid övergång mellan räddningstjänstsledet och saneringsskedet. Bilddokumentationen kan göras av lämplig personal på kommun eller räddningstjänst alternativt köpas in från privat företag.

Vid begäran om ersättning för oljeskyddsinsatser från staten via MSB ska kostnader för arbetstid, materiel, transporter och övrigt redovisas. För att underlätta redovisningen har MSB gett ut en mall för dagrapport som kan användas för dokumentering. Mallen finns i oljeskyddsplanen under fliken "Blanketter". Mer information om ersättningsfrågor och dokumentation finns också i pärmen "Kommunens oljeskydd" (2). MSB kan även bistå i ersättningsfrågor och kontaktuppgifter hittas på MSB:s hemsida (3).

9.1 Före insats

Kusten bör dokumenteras även före oljan når land för att i efterhand ha underlagsmaterial vid ersättningsfrågor. Foto- och videodokumentation av kusten, nedfarter och tillfartsvägar bör genomföras.

Ett bra dataunderlag i Digital Miljöatlas (8) är till stor hjälp vid en oljeskyddsinsats. Detta bör samordnas med Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen och andra berörda förvaltningar inom kommunen samt länsstyrelsen. Länsstyrelsen har förvaltningsansvar för Digital Miljöatlas (Lsty Västra Götaland)

9.2 Under insats

Den mest omfattande dokumentationen görs under insatsen. Samla in foto och video på saneringsmetoder, skador och händelseförlopp. Kustbevakningen ansvarar för att ta oljeprover på utsläppet och kan även göra mängdberäkning av utsläppet samt utföra foto- och filmdokumentation från flygplan.

9.3 Efter insats

Eftersaneringsskedet är det nödvändigt att dokumentera effekterna av oljeutsläppet och saneringen. Foto och video kan användas för en jämförelse av kusten innan oljan nådde land. Tillfartsvägar och tidigare skyddade områden kan ha belastats hårt under saneringen och en tydlig dokumentation underlättar för att få ersättning. Uppföljningen behöver vanligtvis genomföras några gånger för att dokumentera hur miljön återhämtar sig över tid.

10 Utvärdering av oljeskyddsinsats

Oljeskyddsinsatsen bör utvärderas före avslut. Varje funktion i organisationen bör utvärdera sitt arbete utifrån händelseförllopet med avseende på ledning, skadeplatsorganisation, samverkan, saneringen (metod, beslut, miljöeffekter), logistik, stabstjänst, administration (resor, boende, transporter, kost, arbetsplanering), ansvarsfördelning, information (intern och extern), oljeskador på natur och djurliv samt sjukvård.

I pärmen "Kommunens oljeskydd" (2) finns MSB:s uppfölningsmanual efter oljesanering (11). På MSB:s hemsida (3) finns exemplet på miljöuppföljningar från saneringsinsatser vid tidigare oljeolyckor t.ex. från Fu Shan Hai-olyckan 2003.

11 Juridik

I tabell 1 beskrivs kortfattat den lagstiftning som rör oljeolyckor till havs och annan nära relaterad lagstiftning. Ytterligare information gällande lagar och förordningar återfinns i boken "Oljan är lös" (12) och i den reviderade versionen av "Kap 4 – Juridiska grunder" som återfinns på MSB:s hemsida (3).

Tabell 1. Lagstiftning som bör beaktas i samband med oljeskyddsolyckor.

Nationella lagar som berör oljeskyddsfrågor (direkt eller indirekt):	Exempel på vad lagen omfattar:
Lag (2003:778) om skydd mot olyckor	<p>Kommunens handlingsprogram för räddningstjänstverksamhet som ska ange risker, mål och förmåga, inklusive resurser för räddningstjänstinsatsen.</p> <p>Räddningstjänstverksamhetens handlingsprogram.</p> <p>Räddningsledarens ansvar och befogenheter.</p> <p>Länsstyrelsens ansvar då flera kommuner är drabbade. Länsstyrelsen ska utse räddningsledare.</p> <p>Tjänsteplikt och ingrepp i annans rätt, vilket gäller endast under rådande räddningstjänst.</p> <p>Grundläggande bestämmelser för ersättning av kommunernas kostnader i samband med oljeskyddsinsatser.</p>
Förordning (2003:778) om skydd mot olyckor	Denna förordning innehåller föreskrifter som ansluter till vad som föreskrivs i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.
Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap	<p>Kommunens plan för hantering av extraordinära händelser och kommunens krisledningsnämnd.</p> <p>Krisledningsnämnden får om det anses nödvändigt besluta att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen.</p> <p>Rätt till skälig ersättning av den andra kommunen för bistånd vid extraordinära händelser.</p>
Miljöbalk (1998:808)	Avalfsförordningen (2001:1063) innehåller bl.a. bestämmelser om tillståndsplikt för transport av farligt avfall. I oljeskyddssammanhang kan noteras att

Nationella lagar som berör oljeskyddsfrågor (direkt eller indirekt):	Exempel på vad lagen omfattar:
	<p>oljeavfall är farligt avfall.</p> <p>Användandet av oljebekämpningsmedel för dispergering av olja till havs eller för strandsanering (ska vara godkända av Naturvårdsverket och används aldrig i praktiken i Sverige).</p> <p>En rad frågor angående skydd av naturmiljön, såsom:</p> <p>Strandskyddsbestämmelser, beslut och bestämmelser om nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och lokalt skyddsvärda naturföreteelser, s.k. naturminnen.</p> <p>Miljöbalken omfattar även skyddsformer för djurlivet och exempelvis är fågelskydds- och sälskyddsområden av stor betydelse i oljeskyddssammanhang.</p> <p>Enligt 7 kap. miljöbalken kan länsstyrelsen eller kommunen besluta om skyddsområde för vattentäkt.</p>
Lag (1980:24) om åtgärder mot förorening från fartyg (vattenföroreningslagen) och förordning (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg	
Sjölagen (1994:1009)	Kapitel 10. Om ansvar för oljeskada.
<p>Lagen (2005:253) om ersättning från de internationella oljeskadefonderna</p> <p>The International Oil Pollution Compensation Funds (IOPC), 2003 års kompletterande fondprotokoll.</p>	<p>Fondlagen eller lagen om ersättning från den internationella oljeskadefonden syftar till att täcka de kostnader för oljeskador som inte täcks av fartygets ägare enligt 10 kap. sjölagen.</p> <p>Avgifter till fonden, the International Oil Pollution Compensation Funds (IOPC), betalas av oljeimporterande stater och Sverige bidrar med knappt 2 % av fondmedlen. Ersättningsbeloppet är begränsat. Den maximala nivån är ca 7,7 miljarder kronor.</p>

Internationella regelverk eller organisationer som behandlar/arbetar med oljeskadeskydd:	Exempel på vad regelverket/arbetet omfattar:
International Maritime Organization (IMO)	Den viktigaste organisationen för internationellt samarbete för sjösäkerhet (www.imo.org).
Marpol 73/78	En konvention rörande förhindrande av föroreningar från fartyg.
HELCOM Respons (Helsingforskonventionen)	Samarbete i Östersjöregionen inom oljeskadeskyddet (www.helcom.fi).
Köpenhamnsavtalet	Samarbete mellan de Nordiska länderna om åtgärder mot olje- och kemikalieutsläpp till havs (www.copenhagenagreement.org).
International Oil Pollution Compensation Funds (IOPC)	Internationell fond för kompensation för oljeskada, fondkonventionen (www.iopcfund.org).

12 Referenslista och länkar till aktuella hemsidor

Alla referenser angivna nedan finns tillgängliga på MSB:s hemsida (3).

- 1) Räddningsverket, 2004. Oljeskadeskyddet utmed de svenska kusterna och i de stora insjöarna inför 2010.
- 2) Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011. Kommunens oljeskydd - Pärmb med samlingsmaterial om oljeskyddsresurser, handböcker, referensmaterial m.m.
- 3) MSB. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, www.msb.se
- 4) MSB, 2010. Saneringsmanual för olja på svenska stränder.
- 5) IVL, 2007. Bedömningskriterier för hur "rent" är "rent" i ett hållbart samhälle? Olja och kemikalieutsläpp. Arkivnummer: 2023.
- 6) Räddningsverket, 2007. Arbetsmiljö i samband med saneringsinsats efter oljeutsläpp på stränder.
- 7) Räddningsverket, 2008. Hantering av oljeavfall i samband med oljeolyckor till havs och de stora insjöarna.
- 8) Miljöatlas, <http://gis.lst.se/miljoatlas/>
- 9) HELCOM, www.helcom.fi
- 10) IOPC, International Oil Pollution Compensation Funds, <http://www.iopcfund.org/>
- 11) Räddningsverket. Uppfölningsmanual efter oljesanering
- 12) Räddningsverket, 1997. Oljan är lös.

Sveriges strategi för oljeskadeskydd

Utarbetad av Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd (NSO)
MSB (sammanhållande): Sonja Dobo, Margaretha Ericsson
Havs- och vattenmyndigheten: Christer Larsson, Jessica Hjerpe-Olausson
HaV:s oljejour (Sweco): Charlotte Gyllenhammar
Kustbevakningen: Bernt Stedt, Jan Fälteke
Sjöfartsverket: Ulrika Borg, Mikael Lager
Transportstyrelsen: Nicklas Berndtsson
Länsstyrelserna: Claes Wiberg
Det kommunala perspektivet: Lars-Göran Uddholm

Layout: Advant Produktionsbyrå AB

Tryck: DanagårdLiTHO

Publ.nr: MSB701 - juni 2014

ISBN: 978-91-7383-452-0

Innehåll

Förord	4
1. Bakgrund, uppdrag och syfte	7
1.1 Syfte och målgrupp	9
2. Nulägesbeskrivning	10
2.1 Arbetet före, under och efter ett utsläpp.....	10
3. Trender och risker inför 2025.....	13
4. Målbild och prioriteringar.....	15
4.1 Prioriterade arbetsområden.....	16
4.1.1 Målsättningar för skydd av miljön	16
4.1.2 Målsättningar för att förebygga händelser.....	17
4.1.3 Målsättningar för att hantera händelser	17

Förord

I din hand håller du Sveriges fjärde strategidokument för oljeskadeskydd. I strategin ges ett samlat underlag för långsiktig planering i syfte att uppnå en erforderlig förmåga för hela området oljeskadeskydd i Sverige.

Denna strategi skiljer sig på flera sätt från de tidigare strategierna på området. Bland annat utgår strategin nu från relevanta miljömål, den saknar slutdatum och omfattningen har begränsats till det som är specifikt för området oljeskadeskydd. Det svenska arbetet med oljeskadeskydd är nu en tydligare del av en helhet och är en del av den aktörsgemensamma strategin för CBRNE¹.

Strategin riktar sig till alla berörda aktörer, oavsett om det är i en kommun, ett privat företag, en frivilligorganisation eller en myndighet. Arbetet har bedrivits i samverkan med ett hundratal aktörer och projekt från hela Sverige, sammanhållet av Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd (NSO)². Alla aktörer har nu ett eget ansvar att finna sina roller och använda strategin så att den blir verklighet utmed Sveriges kuster och de stora insjöarna.

Vi har tagit fram denna strategi tillsammans i syfte att minimera miljöskada av oljeutsläpp och för en säkrare krisberedskap. Nu fortsätter NSO och aktörerna implementeringen av strategin bland annat genom att precisera de prioriterade arbetsområdena i en aktörsgemensam svensk handlingsplan för oljeskadeskydd.

-
1. CBRNE är en förkortning av engelskans ord för kemiska, biologiska, radiologiska, nukleära och explosiva ämnen och används synonymt med farliga ämnen.
  2. NSO består av följande aktörer: Havs- och vattenmyndigheten och Oljedjuren, Kustbevakningen, Länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Sjöfartsverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Transportstyrelsen. MSB är sammanhållande av samverkansgruppen och strategiprojektet.

Helena Lindberg
Generaldirektör
Myndigheten för samhälls-
skydd och beredskap

Björn Risinger
Generaldirektör
Havs- och vattenmyndigheten

Judit Melin
Generaldirektör
Kustbevakningen

Ann-Catrine Zetterdahl
Generaldirektör
Sjöfartsverket

Staffan Widlert
Generaldirektör
Transportstyrelsen

Peter Molin
Länsråd
Länsstyrelserna

Gunilla Glasare
Direktör
Sveriges Kommuner och Landsting

FOTO: NATURVÅRDSVERKET

1. Bakgrund, uppdrag och syfte

Sveriges strategi för oljeskadeskydd (strategin) är Sveriges fjärde aktörsgemensamma, nationella strategidokument för området oljeskadeskydd. Denna strategi skiljer sig på flera sätt från de tidigare oljestrategierna. Oljeskadeskydd är numera en del av den nationella samordningen av CBRNE. Sveriges strategi för oljeskadeskydd är en del av strategiska dokument för området CBRNE och ska läsas som ett komplement till aktörsgemensam strategi för CBRNE. En annan väsentlig skillnad mot tidigare är att oljestrategin nu saknar slutdatum. Denna oljestrategi har även kraftigt komprimerats, men kompletteras av en mer omfattande underlagsrapport.

Strategiarbetet är initierat av, och förvaltas av, nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd (NSO) och är således aktörsgemensamt. Gruppen består av representanter från Havs- och vattenmyndigheten, Kustbevakningen, Länsstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen samt företrädare för det kommunala perspektivet. NSO utgör arbetsgrupp för framtagandet av strategin och svarar för en strukturerad uppföljning och revidering av dokumentet.

Strategin omfattar utsläpp till följd av avsiktliga och oavsiktliga handlingar såväl som händelser som inträffar utan mänsklig inverkan från fartyg i kommunalt och statligt ansvarsområde till sjöss, vilket omfattar hela Östersjön, Västerhavet, Vänern, Vättern och Mälaren. Avgränsningen har gjorts utifrån aktörernas behov av övergripande strategisk styrning.

Sveriges strategi för oljeskadeskydd utgår numera från de fyra av regeringens och riksdagens 16 miljömål som har bärning på oljeskadeskyddet. Avsikten är att tydliggöra att oljeskadeskyddet i första hand är en fråga om miljöskydd men ska inte tolkas som en motsättning mot andra viktiga värden.

Strategin kommer att kompletteras med en handlingsplan, ett arbete som påbörjas efter färdigställandet av denna strategi.

FOTO: KUSTBEVAKNINGEN

1.1 Syfte och målgrupp

Sveriges strategi för oljeskadeskydd ska inom ramen för aktörs-gemensam strategi för CBRNE och andra överordnade styrdokument utgöra underlag för långsiktig planering och skapa en gemensam grund för oljeskadeskyddet i arbetet före, under och efter en händelse. För att uppnå relevanta miljömål ska den fungera som underlag för utvecklingsinsatser, skapa förutsättningar för effektivare hanterande och fungera som stöd i samband med erfarenhetsåterföring.

Strategin ska kunna användas av alla svenska aktörer som är verksamma inom oljeskadeskyddet. Detta inkluderar en stor mängd aktörer från lokal till regional och central nivå i Sverige och inkluderar offentliga, privata och icke-statliga organisationsformer.

2. Nulägesbeskrivning

Utsläpp av olja och oljeliknande kemikalier kan orsaka allvarliga skador på miljön och en större händelse kan drabba flera kommuner, län och till och med flera länder samtidigt. De senaste 15 åren har oljetransporterna från Ryssland genom Östersjön ut till Nordsjön tiodubblats. År 2012 gick åtminstone 40 procent av rysk oljeexport via Östersjön och samma år kom hälften av den importerade oljan till Sverige från Ryssland. År 2014 är Ryssland en av världens största oljeexportörer. Sverige har hittills förskonats från riktigt stora oljeutsläpp, liksom våra grannländer. Vid ett flertal tillfällen har dock den typen av utsläpp varit nära att inträffa.

Våra svenska hav och de stora insjöarna är särskilt känsliga för oljeutsläpp. Miljöeffekterna vid ett oljeutsläpp beror främst på när utsläppet sker, var det sker samt typen av olja. Volymen utsläppt olja kan vara av mindre betydelse då även ett litet utsläpp kan få svåra konsekvenser.

2.1 Arbetet före, under och efter ett utsläpp

Flera myndigheter arbetar för att förebygga olyckor och utsläpp, i form av sjösäkerhetsarbete, exempelvis genom tillsyn och övervakning och andra säkerhetshöjande åtgärder. En stor del av det förebyggande arbetet bedrivs inom internationella samarbetsföra. Det förebyggande arbetet syftar till att antal utsläpp och utsläppsvolymer ska minska oavsett om antal fartygsrörelser ökar.

Det **förberedande** arbetet tar sin grund i insikten att alla risker och sårbarheter inte kan förebyggas eller reduceras till noll. En stor del av det löpande arbetet inom oljeskadeskyddet bedrivs förberedande och involverar en mängd aktörer från olika delar av samhället. Det förberedande arbetet syftar till att öka kunskapen, identifiera skyddsvärda områden och skapa förutsättningar för bättre samordning mellan de hanterande aktörerna. Vidare bör resurser tillskapas för att hantera insatser till sjöss och på strand.

Vid **hanterandet** kan förloppet delas in i tre skeden; upptäckt, bekämpning och sanering. Kommunerna och Kustbevakningen ansvarar för bekämpningen. Ansvaret för räddningstjänstinsats är fördelat mellan dem genom Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, Kustbevakningen till sjöss och kommunerna på land. Sanering regleras av miljölagstiftningen och är i första hand

en miljöfråga. Många andra aktörer har stödjande funktioner exempelvis Havs och vattenmyndigheten, MSB, länsstyrelsen, försvarsmakten och frivillig organisationer. Erfarenheter har visat på brister gällande snabb informations-spridning och larmning till berörda aktörer vid en händelse, vilket försvårat koordinerade insatser.

Det är viktigt att dra **lärdomar** av inträffade händelser och använda denna kunskap i det förebyggande och förberedande arbetet. Varje aktör har idag ett ansvar att göra en egen uppföljning och erfarenhetsåterföring och förvaltar erfarenheterna inom sina respektive ansvarsområden. Dessa erfarenheter tas idag inte alltid omhand på ett sådant sätt att en kontinuerlig utveckling av lärdomar kan ske och att en samlad bild av befintlig kunskap tillgängliggörs för aktörerna.

FOTO: KUSTBEVAKNINGEN

FOTO: NATURVÅRDSVERKET

3. Trender och risker inför 2025

Sjöburna transporter ses som en av de mest miljövänliga sätt för transport av människor och varor. Under många år har sjöfarten ökat och Östersjön har blivit ett av de mest trafikerade haven i världen. I framtiden förutspås en fortsatt ökning av passagerarfartyg, lastfartyg, kryssningsfartyg, yrkesfiske och vindkraftsparker. Sjöfartens utveckling följer till stor del den allmänna konjunkturen. Stor trängsel i kombination med svårnavigerade rutter med istäckta områden på vintern, samt grunda vatten och skärgårdsmiljö gör att både Östersjön och Västerhavet är potentiella högriskområden för olyckor.

Hur utvecklingen för oljetransporter kommer att se ut beror på ett antal faktorer som idag inte går att med säkerhet fastställa på sikt. NSO drar därför slutsatsen att det idag råder ovisshet kring detta inför år 2025.

Följande slutsatser dras om trender och risker inför år 2025;

- Östersjön och Västerhavet förväntas även i framtiden att vara hårt trafikerade och förväntas förbli högriskområden för olyckor inför år 2025.
- Flera viktiga steg har tagits de senaste åren för att förebygga olyckor till sjöss. Ett ambitiöst olycksförebyggande arbete förväntas fortsätta i framtiden.
- Andelen tjockolja som drivmedel förväntas på sikt minska i förmån till alternativa, renare drivmedel inför år 2025.
- I takt med att tankfartygen blir allt större förutspås en ökad risk för riktigt stora utsläpp.
- De stora insjöarna utgör dricksvattentäkt för en stor andel av Sveriges befolkning, vilket gör dem särskilt sårbara för föroreningar.

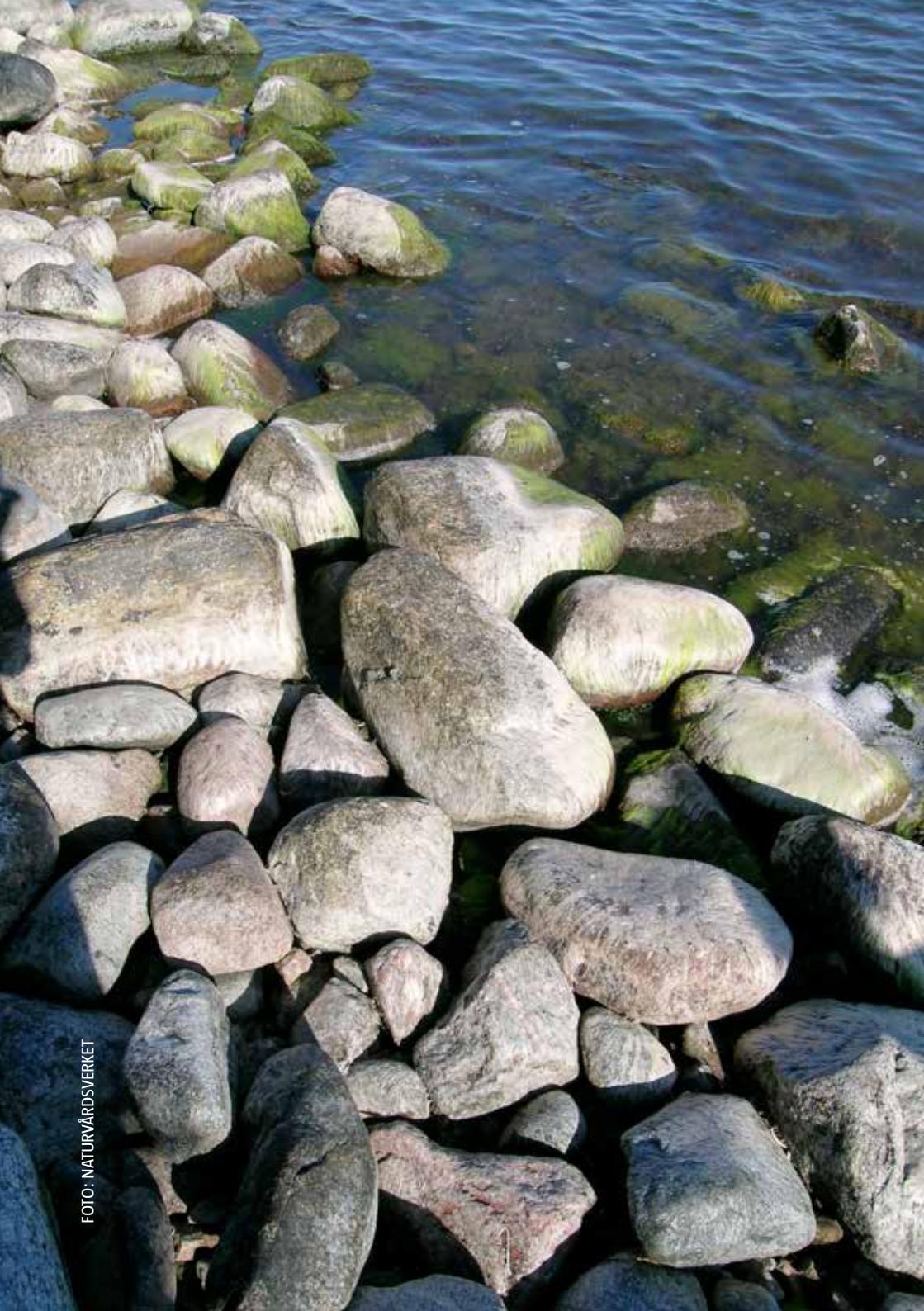

FOTO: NATURVÅRDSVERKET

4. Målbild och prioriteringar

Målbild

Det övergripande målet för Sveriges oljeskadeskydd är att minimera miljöskada och skada på andra samhällsvärden.

Målet med strategin är att samtliga berörda aktörer ska bidra till att uppnå en ökad samordning, systematik och effektivitet av svenska oljeskadeskydd genom att ha anpassat sin verksamhet till de gemensamma prioriteringar som strategin anger.

Den förmåga som ska skapas är här indelad i målsättningar för skydd av miljön, för att förebygga och för att förbereda händelser. Indelningen tar sin grund i inriktningen för samhällsskydd och beredskap³.

Sveriges hav, kust, skärgårdar och inlandsvatten har mycket höga natur, kultur och upplevelsevärden. För att skydda dessa värden har Sveriges regering och riksdag satt upp ett antal miljömål som ska uppnås inom en generation. De miljömål som framför allt berör oljeskadeskyddet är;

- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande sjöar och vattendrag
- Giftfri miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Det är av största vikt att arbetet med oljeskadeskyddet integreras i det miljömålsarbete som pågår från lokal till central myndighetsnivå. Även internationellt miljömålsarbete och internationella direktiv har bärning på svenska oljeskadeskydd⁴.

-
3. Läs mer om inriktningen här <https://www.msb.se/inriktning-samhallsskydd-och-beredskap> samt figur 2 i underlagsrapporten.
  4. Läs mer om dessa i underlagsrapporten, <https://www.msb.se/sv/Produkter-tjanster/Publikationer/Publikationer-fran-MSB/Underlagsrapport-Sveriges-strategi-for-oljeskadeskydd/>, bilaga 2 (Styrinstrument) och 3 (Internationella samarbeten och arbetet inom EU).

Åtgärder som kan hindra eller förebygga utsläpp och som leder till att miljömålen uppfylls ska prioriteras.

4.1 Prioriterade arbetsområden

De prioriterade arbetsområdena bygger framför allt på brister som konstateras i nulägesbeskrivningen och trender och risker inför år 2025. Även erfarenheter från händelser⁵ och genomförda övningar⁶ har gett värdefulla ingångsvärden till dessa prioriteringar.

4.1.1 Målsättningar för skydd av miljön

1. Centralt stöd för miljöfrågor inom oljeskadeskyddet

En grundförutsättning för aktörernas arbete på lokal och regional nivå gällande miljöfrågor inom oljeskadeskyddet är att det finns ett samlat centralt stöd att tillgå kommunalt, regionalt och centralt och att det finns en tydlig ansvarsfördelning. En stor mängd aktörer på alla samhällsnivåer, samt inom det internationella samarbetet, har behov av och har efterfrågat tydlighet och stöd i miljöfrågorna. Idag är många miljöfrågor gällande oljeskadeskydd omhändertagna av olika centrala myndigheter, men fortfarande faller en del frågor mellan stolarna. En målsättning för att komma tillräffa med problemen är att det finns ett samlat nationellt stöd att tillgå. Det samlade centrala stödet för miljöfrågor inom oljeskadeskyddet bör omfatta förorening till havs, i inlandsvatten och på land samt för alla skeden före, under och efter en händelse. Ansvarsfrågan och hur ett samlat nationellt stöd ska utformas bör utredas vidare⁷.

4.1.2 Målsättningar för att förebygga händelser

2. Minska riskerna för utsläpp till sjöss

Sverige ska, inom relevanta nationella och internationella samarbetsforum vara drivande i framtagande och genomförande av säkerhetshöjande och gränsöverskridande åtgärder för att minska risken för oljeutsläpp till sjöss som kan leda till miljöskada.

-
5. En omfattande utvärdering om hanteringen av oljepåslaget i Tjörns kommun har genomförts parallellt med strategins framtagande av HaV och MSB. Utvärderingen har fokuserat på sanerings och bekämpningsskedet. <https://www.msb.se/sv/Produkter-tjanster/Publikationer/Publikationer-fran-MSB/Oljepaslaget-pa-Tjorn-2011-En-utvardering-av-forberedelser-formagor-och-hantering/>
  6. Gränsöverskridande övning BOILEX 2011.
  7. Se kap 2.5.3 samt utvärderingen av oljepåslaget i Tjörn, som drar samma slutsats. Ingen miljömyn-dighet ansvarar idag för exempelvis sanering eller oljeskadat vilt.

3. Relevant information om förebyggande arbete sprids

Det förebyggande arbetet utförs till stor del av andra aktörer⁸ än de som är verksamma inom de förberedande, hanterande och lärande områdena. De förebyggande aktörerna ska ingå som en integrerad del i samordningen av hela området oljeskadeskydd⁹ och informationsspridning om det förebyggande arbetet ska möjliggöras för övriga aktörer.

4.1.3 Målsättningar för att hantera händelser

4. Ökad förmåga under svåra förhållanden

Förmågan att bekämpa och begränsa utsläpp särskilt i strandnära, grunt vatten men även i mörker och isförhållanden är inte tillfredsställande idag. Satsningar för att öka förmågan inom dessa områden bör prioriteras av berörda aktörer.

5. Samordnad central förmåga skapas som en nationell resurs

Ett centralt stöd ska skapas som utgör en samlad resurs för att nyttjas av aktörerna inom oljeskadeskyddet. Den nationella resursen ska innehålla både materiella och personella resurser samt omfatta alla skeden; före, under och efter en händelse. Resursen ska exempelvis omfatta följande områden; miljö, förstärkningsresurser, ekonomihantering och stöd inom ledning och samverkan samt stöd inom metod och teknik. Här samlas de centrala myndigheternas befintliga stöd, som ska vidareutvecklas i samverkan så att det innehåller samtliga delar som aktörerna har behov av utan att frångå respektive organisations ansvar. Resursen ska vara långsiktig, tillgänglig och känd för aktörerna och dess innehåll ska anpassas till behoven. Den nationella resursen ska verka för en ökning av den samlade förmågan i Sverige och den ska medverka till att öka Sveriges förmåga att ge och ta emot internationellt stöd.

-
8. Sjöfartsverket och Transportstyrelsen är de huvudsakliga aktörerna men även andra aktörer så som Kustbevakningen, länstyrelsen, kommunen och MSB har olika roller i det olycksförebyggande arbetet och med att bygga upp verksamhetens motståndskraft gentemot påfrestningar. Läs mer om detta i Underlagsrapporten kap 2.3.
  9. Med hela området avses det förebyggande, förberedande, hanterande och lärande arbetet. Samordningen av svenska oljeskadeskydd bedrivs genom Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd (NSO), se 1.4 och figur 2 i underlagsrapporten.

6. Ökad regional samordnande förmåga

Länsstyrelsen ska samordna det förberedande arbetet genom sitt geografiska områdesansvar. Genom risk och sårbarhetsanalyser ska förmågan anpassas till den uppskattade risken för länet. Syftet med den regionala samordningen är att underlätta samverkan och samplanering mellan aktörerna¹⁰ och skapa förutsättningar för en effektiv kompetensutveckling. Länsstyrelsen ska stötta kommunerna i denna verksamhet¹¹.

7. Ökad kompetens inom området

Det är en grundläggande förutsättning att aktörerna har kunskaper inom området för att kunna skapa en förmåga eller kunna hantera en större händelse i form av förorening till sjöss. Kunskaper om det svenska samhället, miljöskyddet, området samhällsskydd och beredskap och det rättsliga regelverket utgör en grund. Dessa behöver dessutom kompletteras ytterligare med oljespecifika kunskaper om relevanta verktyg och metoder. Aktörerna ska prioritera satsningar på relevanta kunskaps- och färdighets höjande aktiviteter såsom utbildning, övning, utvecklingsarbete och lärande av erfarenheter. All typ av kunskapsutveckling görs i privat-offentlig samverkan över såväl kommun-, läns- och landgränser.

8. De sammantagna resurserna optimeras

Prioriteringsordningen i samband med en händelse är att i första hand förhindra att förorening uppstår¹², i andra hand att begränsa den förorening som uppstått och i tredje hand omhänderta förorening¹³. Samsyn hos berörda aktörer ska säkerställas om att högsta prioriteten i det hanterande skedet är att löskommen förorening inte når stränder i allmänhet och skyddsvärda strandområden i synnerhet. Samtliga aktörer ska använda Digital Miljöatlas för identifiering av särskilt skyddsvärda områden som ett gemensamt beslutsstöd.

---

10. Med "samverkan och samplanering mellan aktörerna" avses Kustbevakningen till sjöss och berörda aktörer på land på lokal, regional och central nivå, vilket inkluderar offentliga, frivilliga och privata aktörer.

11. 1:a kap §5 lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

12. Regleras främst genom Lag (2006:263) om transport av farligt gods.

13. Regleras främst genom Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

9. Räddningsinsatserna sker samordnat

Val av metod och strategi för hela insatsen görs i samverkan mellan berörda aktörer, oavsett enskilda aktörers förmåga och ansvar. Insatserna ska baseras på en gemensam analys som leder till ett koordinerat agerande. En förutsättning för ett koordinerat agerande är att kommunikation och informationsdelning inom och mellan aktörerna fungerar. Länsstyrelsen och kommunerna ska inom sitt geografiska område vara sammanhållande funktioner mellan lokala aktörer. Länsstyrelsen är även sammanhållande för den nationella nivån^{14 15 16}.

10. Gemensamt lärande

Ett starkt gränsöverskridande samarbete nationellt och internationellt för att lära av varandra över gränserna både på land och till sjöss är en grundförutsättning för utveckling på området. Den typen av samarbete är formaliseringad i ett antal förta men behöver ytterligare förstärkas särskilt på lokal och regional nivå. Gränsöverskridande utvecklingsprojekt som syftar till ett gemensamt lärande och kompetensutveckling på området ska prioriteras.

11. En kunskapsplattform möjliggör utveckling

Vid en större händelse bör det alltid göras en samlad bedömning av insatserna och en utvärdering ska göras av hur aktörerna har samverkat. Det är särskilt viktigt att dra lärdomar av de händelser som sker¹⁷ och använda denna kunskap för att utveckla oljeskadeskyddet. En kunskapsplattform tas fram som syftar till att tillgängliggöra relevant information och ge en samlad bild av befintlig kunskap inom området oljeskadeskydd. Dokumentation som görs i samband med en händelse ska samlas och tillgängliggöras i kunskapsplattformen¹⁸. Vidare ska aktörerna bidra med information som omfattar alla skeden till kunskapsplattformen, exempelvis relevanta projektresultat, övningsdokumentation, rapporter och studie- och forskningsresultat.

---

14. 2 kap §7 lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap.

15. § 7 förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap.

16. Fordras omfattande räddningsinsatser i kommunal räddningstjänst, får länsstyrelsen ta över ansvaret för räddningstjänsten i de kommuner som berörs av insatserna. Om räddningsinsatserna även innefattar statlig räddningstjänst, skall länsstyrelsen ansvara för att räddningsinsatserna samordnas (4 kap §33 förordning (2003:789) om skydd mot olyckor).

17. Även tillbud som har avlöpt lyckligt.

18. En CBRNE-databas håller på att byggas på MSB:s hemsida, parallellt med strategins framtagande. En förutsättning för att den ska kunna utgöra en gemensam kunskapsplattform är att alla aktörer bidrar med information.

Ett samarbete mellan:

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Havs
och Vatten
myndigheten

SWECO Sustainable engineering and design

KUSTBEVAKNINGEN

SJÖFARTSVERKET

**TRANSPORT
STYRELSEN**

Länsstyrelserna

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se
Publ.nr MSB701 - juni 2014 ISBN 978-91-7383-452-0

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

